

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ESTETIKY A DĚJIN UMĚNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PROMĚNY BENEŠOVA NAD ČERNOU. URBANISMUS, SAKRÁLNÍ A PROFÁNNÍ
ARCHITEKTURA MĚSTA

Vedoucí práce: prof. PhDr. Petr Fidler

Autor práce: Zuzana Černochová

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 4.

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 20. dubna 2016

.....

Poděkování

Děkuji prof. PhDr. Petru Fidlerovi za pomoc při zpracování a vedení práce, cenné rady a připomínky. Poděkování patří i Martině Pourové, pracovníci úřadu Benešova nad Černou v sekci byty, pozemky, za poskytnuté materiály, Veronice Korchové, starostce obce, za poskytnutý přístup do kostela a Růženě Lepšové, knihovnici a pracovníci infocentra obce, za pomoc při vyhledání publikací. Za pomoc a podporu děkuji i své rodině a kolegyni Aleně Nové.

Anotace

Tato práce nazvaná Proměny Benešova nad Černou. Urbanismus, sakrální a profánní architektura města se zabývá stavebními dějinami a dějinami města, dnes městyse, Benešova nad Černou v období od středověku do raného novověku. Práce analyzuje proměny a urbanistický vývoj poddanského města, především za vlády Rožmberků, Švamberků a Buquoyů. Klíčovými budovami, kterými se bakalářská práce zabývá, jsou farní kostel sv. Jakuba Většího, benešovská radnice a dům čp. 125. Pozornost je rovněž věnována sochařským dílům na benešovském svatojánském sloupu, kašnám a nejsou opomenuta boží muka vyskytující se v okolí obce.

Klíčová slova: Benešov nad Černou, kostel sv. Jakuba Většího, architektura, svatojánský sloup, dům čp. 125, radnice

Annotation

This bachelor thesis, called Transformation of Benešov nad Černou. Urbanism, sacred and profane architecture of the city, deals with history of construction and with the history of the town, today a township Benešov nad Černou, from the Middle Ages to the early modern times. The thesis analyses transformations and urban development of a feudal town, especially during the reign of the Rosenbergs, Švamberks and Buquoys. The key buildings, included in this thesis, are the parish church of St Jacob the Greater, the town hall in Benešov and the house n. 125. There is also an attention drawn to the works of sculpture of St. John - Column in Benešov. Fountains and wayside crosses occurring around the village are not forgotten as well.

Keywords: Benešov nad Černou, the church of St Jacob the Greater, architecture, a midsummer column house no. 125th, town hall

Obsah

1. ÚVOD.....	7
2. KRITIKA LITERATURY.....	7
3. NÁSTIN DĚJIN OBCE	10
4. NÁBOŽENSKÉ POMĚRY.....	15
5. ŠKOLY.....	17
6. NÁRODNOSTNÍ CHARAKTER BENEŠOVA	18
6.1. Chronologický přehled názvů obce.....	18
7. BENEŠOVSKÉ PAMÁTKY	19
7.1. KOSTEL SV. JAKUBA VĚTŠÍHO	23
7.2. RADNICE ČP. 126.....	31
7.3. DŮM ČP. 125.....	33
7.3.1. Exkurz. Středověká pekárna v domě čp. 125	42
7.4. SLOUP SV. JANA NEPOMUCKÉHO, BOŽÍ MUKA, KAŠNY	45
7.4.1. SLOUP SV. JANA NEPOMUCKÉHO	45
7.4.2. ATRIBUTY A VÝZNAMY SVĚTCŮ NA SLOUPU	48
7.4.3. BOŽÍ MUKA	51
7.4.4. KAŠNY	52
8. ZÁVĚR	53
9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY.....	55
9.1. Literatura.....	55
9.2. Internetové zdroje	57
10. SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY.....	58
11. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	64

1. ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce na téma: „Proměny Benešova nad Černou. Urbanismus, sakrální a profánní architektura města.“ je zachytit stavební celkový vývoj obce v době vládnutí rodů Rožmberků, Švamberků a Buquoyů. O Benešově nad Černou dosud neexistuje žádná novější publikace, kde by byla zpracována jak historie, popis významných budov a památek nacházející se v obci. Mým cílem bude shrnout veškeré možné informace, které zaujmou jak návštěvníka obce, tak čtenáře, do jednoho celku.

Ačkoliv jsem omezena rozsahem práce, věřím, že informace, které do publikace posbírám, budou přínosné a i použitelné pro navazující diplomovou práci.

Motivací při výběru tématu bakalářské práce bylo paradoxně moje místo bydliště Kaplice. Uvědomila jsem si, že o Kaplici se již nějaké publikace vydaly, a zpracovávala jsem již o ní několik seminárních prací, ovšem o Benešově nad Černou, kudy pravidelně projíždím, mě udivilo, že se nic nepíše. Proto jsem se rozhodla, že se o obec jako celek budu více zajímat a sama jsem se o ní chtěla dozvědět více.

2. KRITIKA LITERATURY

Literatury, zabývající se Benešovem nad Černou, není mnoho. Je obtížné dočíst se konkrétnější informace o Benešově v jedné publikaci. Mezi stručné publikace patří spousta encyklopedií týkající se oblasti, ve které obec leží, dále turistických průvodců jižních Čech. Hlavním pramenem byla pro mě publikace Emanuela Drobila¹, kde je zajímavě zpracována historie a dočetla jsem se o vzniku kostela a škol v obci. Dalším z důležitých literárních zdrojů bylo několik kronik, které v průběhu svého života zpracovávala paní Božena Malá²,

¹ Emanuel Drobil *Německý Benešov, stručný přehled dějin obce, kostela a školy*, České Budějovice 1938.

² Božena Malá, *Kronika MNV Benešov nad Černou*, 1984.

v nichž jsou zároveň zpracovány i informace z dřívějších staletí, jak se obec vyvíjela a jací majitelé byli vlastníky domů na náměstí. Z Uměleckých památek Čech³ jsem vyčetla fakta o rodě Michaloviců, kteří byli zakladateli obce. Publikace, jež mi velmi pomohla osvojit si informace o celkové historii byla „Topographie der Historischen und Kunst – Denkmale der politische Bezirk Kaplitz“⁴, tato publikace je sice psána v němčině, ale v překladu bych ji považovala za jeden z primárních zdrojů k celkové historii.

Při podrobném zkoumání fasád domů výzdoby interiérů a analýze farního kostela, jsem čerpala z písemností týkajících se rekonstrukcí měšťanských domů, restaurování fasád a svatojánského sloupu uložených v Národním památkovém ústavu, územní odborné pracoviště České Budějovice. Při pojednání o restaurování soch na sloupu mi byly klíčovým pramenem tři restaurátorské zprávy „Jan Korecký, *Restaurování Svatojánského sloupu z Obce Benešov nad Černou, I. etapa – rok 2010, restaurování soch sv. Floriána a sv. Rocha*, Prachatice 2010“, „Jan Korecký, *Restaurování sloupu sv. Jana Nepomuckého v Benešově nad Černou II. Etapa – 1990*“, „Lukáš Hosnedl, *Restaurování svatojánského sloupu z Obce Benešov nad Černou III. Etapa, Restaurování středové architektury – spodní postament, trojboký sloup s reliéfy, dekorativní hlavice*, Zlín 2012“. Každá ze zpráv se zabývala určitou částí sloupů a jednotlivých soch. K podrobnému ikonografickému popisu soch a jejich významu jsem využila ikonografické slovníky, slovník svatých a díky nim je i lépe pochopitelný význam umístění s vyhotovením celého sloupu. Navštívila jsem i Obecní úřad Benešova nad Černou, kde jsem měla možnost nahlédnout do katastrálních map a podle nich si lépe představit, kde dříve ležely určité budovy, které budovy se na jejich místech v dnešní době nacházejí a co již zaniklo. Dále jsem v Benešově navštívila Obecní knihovnu, kde jsem narazila na již zmiňovanou Drobilovu publikaci a kde jsem měla možnost nahlédnout do místních Kronik obce Benešov nad Černou.

³ Emanuel Poche a kolektiv, *Umělecké památky Čech A-J, Svazek první*, Praha 1977.

⁴ Anton Cechner, *Topographie der historischen und Kunst-Denkmale in Böhmen von der Urzeit bis zur Mitte des XIX. Jahrhunderts, Topographie der Historischen und Kunst-Denkmale der politische Bezirk Kaplitz*, Prag 1929.

Co se týče internetových zdrojů, využila jsem webovou stránku www.catholica.cz, v níž jsou detailně popsány životy světců, jejich význam, atributy a patronát. Myslím si, že tento internetový odkaz může být i věrným odkazem při jakémkoli odborném zpracování týkajícím se světců. Na dalších webových stránkách jsem se pouze informovala o dalším možném zpracování historie, také o informacích, které se vyskytují na oficiálních stránkách Benešova nad Černou.

3. NÁSTIN DĚJIN OBCE

Obec Benešov nad Černou leží na severní straně masivu Novohradských hor v okouzující krajině, která přitahuje mnoho turistů a hostů většinou k letnímu pobytu. Kraj je pokojný, lesnatý a turisticky značně přitažlivý, umožňuje příjemné osvěžení a místním obyvatelům duševní a hospodářské posílení. Benešov se nachází v kopcovité krajině, z jihu je obepnut zalesněnými pahorky. Převládajícími složkami v dohledu od města jsou Kuřský vrch, Zaječí vrch a Cikánský vrch. Končina je dále dotvářena dominantními budovami (např. kaple v Kuří, kostel v Klení atd.). Do řízení Benešova nad Černou patří i Žofínský prales, který je jednou z nejvýznačnějších a nejstarších lesních rezervací v Evropě.⁵ [Obr. 1]

Zakladatelem obce Benešov nad Černou je pan Beneš z Michalovic, jehož rod vlastnil i panství ve Velešíně s Benešovem jako vsí s tvrzí.⁶ Neví se, kdy byla tvrz Benešov postavena.⁷ Základy této tvrže jsou zřejmé na pahorku při západním okraji obce a místě, které se nazývalo Na zámku.⁸ Tvrz ochraňovala z velké části cestu, která se táhla podél řeky Černé od Kaplice do Rakous. Tato cesta sloužila k dovozu vína a vývozu obilovin a dobytka. Dovážené suroviny byly osvobozeny od cla od roku 1294, zásluhou Benešovy výsady.

U hradu brzy vznikla kolonie, která prosperovala díky své poloze. V roce 1311 byla vůbec první zmínka o tvrzi a kapli sv. Jakuba.⁹ V roce 1316 se panství potýkalo s vpádem vojska Viléma z Landštejna a později vojska Jana Lucemburského. Osada byla vlivem bojů vypleněna. Benešovští ve velkém počtu umírali na mor a hlady. Ani v dalších letech 1351 a

⁵ Kateřina Slavíková, *Program regenerace městské památkové zóny, Český Krumlov 1995*, s. 5.

⁶ Poche a kolektiv (pozn. 3), s. 57.

⁷ Cechner (pozn. 4), s. 24.

⁸ Jaroslav Kocourek, *Jižní Čechy, obrazový vlastivědný průvodce*, Praha 2004, s. 86, 87.

⁹ Malá (pozn. 2), s. 206.

1352 neměli místní lidé klid. Pro hraniční neshody zde probíhaly krvavé boje s rakouskými šlechtici.¹⁰

V roce 1332 se zmiňuje farní kostel a to tím, že se rozšířila kaple a díky Jindřichu z Velešína se poté rozšířila na kostel sv. Jakuba. Roku 1350 vystavil Jindřich z Michalovic první listinu, ve které zapsal klášteru ve Zlaté Koruně 100 hřiven stříbra na své vsi Nesměň, ale rok poté musel Jindřich vést boje díky pohraničním neshodám s rakouskými šlechtici.¹¹

Od roku 1350 byl držitelem statku Jindřich z Michalovic, který od roku 1359 žil trvale v Benešově. V roce 1383 zemřel a dědicem jeho statků byl synovec Jan z Velešína. Jan udělil Benešovu městská práva, měšťané tak mohli libovolně nakládat se svým majetkem, měli právo vařit pivo a rovněž měli své soudnictví. Za Jindřicha z Velešína byla vystavena kaple sv. Václava na hradě v roce 1368.¹² Později své statky prodal Jan z Velešína Oldřichu z Rožmberka.¹³

Mezi písemné prameny z doby Jindřicha z Michalovic, které se dochovaly, patří listina z roku 1383, ve které je zápis o udělení městských práv po vzoru Mladé Boleslavi.¹⁴

Po Jindřichově smrti sídlil od roku 1383 na hradě purkrabí, ale od roku 1397 zůstal hrad neobydlen a zcela opuštěn. Benešov tak byl pod úřadem ve Velešíně. V roce 1423 Oldřich z Rožmberka přiznal obci mílové právo. V letech 1423–1441 Oldřich z Rožmberka zapracoval na dalším vylepšení Benešova a to tím, že mu přiznal právo míle a rozšířil ho o řeznický cech.¹⁵

Z roku 1512 je zachycena ve dvorských deskách informace, kde se píše o výdajích za zádušní bohoslužby za zemřelé obyvatele Benešova, kde je dále zaznamenáno

¹⁰ Drobil (*pozn. 1*), České Budějovice 1938, s. 6.

¹¹ Malá (*pozn. 2*), s. 206.

¹² *Ibidem*

¹³ Drobil (*pozn. 1*), s. 7.

¹⁴ Jaromír Čelakovský, *Sbírka pramenů práva městského království českého*, díl II., Praha 1895, s. 169.

¹⁵ Malá (*pozn. 2*), s. 206.

obdarování chud'asů z Benešova.¹⁶ Z dalších dokumentů se můžeme dozvědět o okolních vsích, které náleží Rychnovské rychtě, tato informace se vyskytuje v soupisech krumlovského panství z roku 1585.¹⁷

Jedním velkým utrpením si obyvatelé Benešova prošli při husitských taženích, kdy byla obec ohrožena zaniknutím. Bývalý hrad byl zničen a od té doby neobnoven, městečko rovněž zničeno a vypleněno.¹⁸ Zároveň byly spáleny a ztraceny staré dokumenty a listiny. To, co z hradu zbylo, se udrželo až do 16. století. Petr z Rožmberka v roce 1541 předložil zemským deskám: „Benešov městečko a při něm zámek pustý...“ Dnes zbytky zříceniny připomíná pouze část obce zvaná Schloss a dům čp. 116, kde se nachází prostorné sklepy a podzemní chodba.¹⁹ V letech 1504–1553 se velmi rozšiřovaly cechy a to na úkor Petra Voka, který zároveň přiznal městečku trh, dále byly založeny cechy koželuhů, tkalcovský, a dokonce i dva mlýny, koncem roku 1553 se už i zmiňovalo o radnici a prvním špitále.²⁰

V dokumentech je dále zmínka o radnici, která byla v roce 1595 přestavěna. Dále se v dokumentech mluví o špitále, kterému daroval Petr Vok z Rožmberka 500 kop míš. V roce 1588 se konalo jednání kvůli zřízení královské celnice, jednání se však uzavřelo jako neúspěšné z důvodu odporu Rožmberků.

V roce 1567 vystavěl Jakub Krčín z Jelčan v Benešově pivovar a mlýn. Městský pivovar byl na čas zastaven díky zrušení práva vařiti pivo, avšak v roce 1596 bylo toto právo znovu obnoveno i s činností pivovaru.

V roce 1604 koupila obec od Petra Voka z Rožmberka část domu, aby se mohla provést stavba vodovodu na náměstí. Vodovod byl v letech 1837 a 1886 opraven a přizpůsoben dalším potřebám.

¹⁶ Josef Kalousek, *Archiv Český staré písemné památky české i moravské*, díl XXI, Praha 1903, s. 492.

¹⁷ Josef Kalousek, *Archiv Český staré písemné památky české i moravské*, díl XXIX, Praha 1913, č. 46–47, 100.

¹⁸ Slavíková (*pozn. 5*), s. 1.

¹⁹ Drobil (*pozn. 1*), s. 7.

²⁰ Malá (*pozn. 2*), s. 206.

V roce 1607 získal Benešov zásluhou posledního Rožmberka Petra Voka vlastnické právo na les zvaný Traberg. Jelikož po smrti Petra Voka nebyl žádný rožmberský dědic, převzaly statky Švambergové. První z rodu Švamberků Jan Jiří zachoval právo vařiti pivo a rovněž konání trhů a jarmarků.²¹

Vpádem vojska v roce 1611 obec znovu utrpěla mnoho ztrát. Opět bylo městečko vyplněno a následně vypáleno v roce 1619. Po bitvě na Bílé hoře byly Švambergům zkonfiskovány statky a Benešov společně s dalšími vesnicemi byly dány v držení roku 1620 Karlu Bonaventurovi hraběti Buquoyovi a dále přiděleny úřadu v Nových Hradech.²²

V roce 1628 byla vrchností navýšena dávka z piva, a protože se obec navýšení bránila, bylo právo vařiti pivo odňato úplně. Jelikož obec byla zničena a vypálena, občané prosili o navrácení práv, v čemž jim bylo vyhověno a následně poplatek paušalizován až do roku 1669, kdy bylo právo odňato jednotlivcům a přiznáno pouze obci. V roce 1683 se vybudoval objekt pro špitál. V letech 1684 – 1696 byl založen nový cech, a to ševcovský, zároveň se přiznala a potvrdila městská práva císařem Leopoldem.²³

Za vlády Karla Bonaventury Buquoye docházelo často k různým neshodám mezi vrchností a obcí. Obec byla nucena se obracet na pomoc k vyšším úřadům. Neshody dosáhly takových výšin, že benešovští páni vedli s vrchností tak velký spor, že měl v roce 1715 soudní výlohy, a dokonce musela obec zaplatit vrchnosti. I přesto, že měla obec městské právo a různé výsady, vrchnost si vždy upravovala zákony tak, aby to bylo pro ně prospěšné. Prováděla sama politickou a soudní moc, vedla obecní a kostelní majetek, pořádala lovy a rybaření na pozemcích obce.

Tímto spor mezi vrchností a obcí nekončil, neboť vrchnost nadále zakázala volně užívat lesa, práva, která kdysi získali od Petra Voka.²⁴ Spory došly až do takové míry, že byla obec nucena podat stížnost krajskému úřadu v Bechyni, ale ani na rozhodnutí soudu vrchnost nedávala zřetel, poté se dostal spor v roce 1721 až k císaři Karlu VI. a ten dal obci za pravdu, tak byl dlouholetý spor ukončen.

²¹ Drobil (*pozn. 1*), s. 8.

²² Cechner (*pozn. 4*), s. 24.

²³ Malá (*pozn. 2*), s. 206.

²⁴ Drobil (*pozn. 1*), s. 9.

V Benešově bylo zřízeno i několik nadací. První z nich zřídil v roce 1675 benešovský rodák Richard Theodor Bauer, který založil studentskou nadaci z vděčnosti, že mu vrchnost umožnila studovat. Další nadace vznikla v roce 1857 zásluhou P. J. Otruby, která byla převážně pro chudé lidi.²⁵

Důležitým historickým mezníkem byla v roce 1770 Adrianem Batistou z Holandska zřízena železářská dílna zvaná Třebíčko [Obr. 103, 104], kterou až v roce 1823 převzal hrabě Buquoy, který ji pojmenoval podle své ženy na Sct. Gabriele Eisenwerk, české jméno Gabriela. Po letech dílnu odkoupilo několik kupců, mezi nimiž byl i Lanna Kail Procházka, nebo Ed. Thomas, nicméně v roce 1870 ji opět získal hrabě Buquoy nazpět, ten ale provoz zastavil a v sousedství vybudoval pilu.²⁶ Z důvodu vybudování pily byla řeka Černá upravena pro možnost voroplavby a vznikaly mlýny a hamry.

V roce 1837 byla vystavěna silnice směr Kaplice – Benešov – Nové Hrady a další silnice v roce 1839 z Benešova do Černého Údolí.

Právo vařiti pivo bylo znovu v roce 1841 změněno a přešlo na starousedlé. Obecní pivovar, který byl zřízen v 16. století, byl prodán v roce 1838 a nový byl zřízen v budově radnice. [Obr. 2]

Městská práva získaná zásluhou vrchnosti se v roce 1696 nadále potvrdila císařem Leopoldem, roku 1718 Karlem VI., roku 1747 Marií Terezií, v roce 1784 Josefem II., dále v roce 1793 Františkem I., roku 1844 Ferdinandem V. a v roce 1881 za císaře Františka Josefa I. bylo městečko povýšeno na město s názvem Německý Benešov.²⁷ Charakter města je situován takto. Festivaly se konaly nejen naproti kostelu, ale také kolem návsi. Hlavní silnice, která vede z Nových Hradů do Kaplice, se nachází v podélné ose městského kruhu. V místech kruhového náměstí se prolínají ulice vedoucí do okolních vesnic.²⁸

V městském znaku nalezneme stříbrného dvouocasého lva na červeném štítu a z otevřené tlamy lva vyčnívá červený jazyk, tímto motivem se Benešov odlišuje od

²⁵ Drobil (*pozn. 1*), s. 10.

²⁶ Drobil (*pozn. 1*), s. 11.

²⁷ Ibidem

²⁸ Cechner (*pozn. 4*), s. 24.

většiny okolních obcí, které mají ve znaku obvykle růži. Znak města se zřejmě vyvinul ze starého pečetního znamení s erbem vrchnosti pánů z Michalovic. Je ovšem zvláštností, že znak je doložen pouze na pečetích mladších, než je znak města. [Obr. 5] Koncem 18. století byl předešlý lev s jedním ocasem nahrazován českým lvem, někdy se objevil i nesprávně s korunou na hlavě. Díky této skutečnosti je nejistá i původnost barev dnes užívaných, je možné, že teprve během doby byly z neporozumění staré markvartické barvy nahrazeny českými královskými.²⁹

Počet obyvatelstva v průběhu let nestoupá, ale kolísá a snižuje se pod 2 000 i s náležejícími osadami. V roce 1860 bylo napočteno 1 913, roku 1890 2 015 obyvatel, roku 1900 2 264, v roce 1920 1 829 obyvatel, v roce 1930 1 678 lidí. Z této informace vyplývá, že městečko mělo v minulosti větší hustotu obyvatel a v roce 1880 v něm žilo nejvíce obyvatel - 2 940 českých a 1 394 německých.³⁰

4. NÁBOŽENSKÉ POMĚRY

Občané obce byli od založení katolického vyznání. V době kolonizace se mezi české obyvatelstvo dostali němečtí imigranti a s nimi náboženská sekta Valdenských, jejíž členové byli označováni jako lidé pilní, pracovití a skromní. Proti členům sekty byl v roce 1318 do kaplické oblasti poslán inkvizitor z kláštera břevnovského a v roce 1340 vyslovil Benedikt XII. „Zákaz proti nepočetným pochybovačům německým“.

Záhy po zrodu hradu Benešova byla Benešem z Michalovic postavena kaple sv. Jakuba, která se uvádí již v roce 1311, a při ní kněz Jindřich. V roce 1368 vlastník Benešova Jindřich postavil na hradě novou kapli sv. Václava a při ní kaplanku. Po opuštění hradu zanikla i hradní kaple a kaplanství. V roce 1397 bylo kaplanství přesunuto Jindřichem z Rožmberka ke kapli sv. Jiří na krumlovském hradě. Fara byla postavena při kapli sv. Jakuba, která byla v letech 1332-1352 rozšířena na kostel. Při pozdějším uspořádání byl Benešov svěřen vikariátu kaplickému.

²⁹ Jiří Čarek, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 73, 74.

³⁰ Petr David, Vladimír Soukup, *Velká turistická encyklopedie, Jihočeský kraj*, Praha 2008, s. 14, 15.

V pohraničí se rozšířilo utrakvistické vyznání v dobách náboženských husitských válek.³¹ Největší rozmach náboženství se odehrál za vlády Oldřicha z Rožmberka, který v roce 1417 přikázal, aby kněží a faráři nabízeli večeři Páně pod obojí způsobou. Tímto krokem se ujalo učení Husovo v Benešově a ani budoucím odklonem Oldřichovým od husitství úplně nezaniklo. Husitství nachystalo půdu německému protestantismu. Za posledního Rožmberka a jeho nástupců nabýval protestantismus opory a obrany, které nachystalo půdu husitství.

V roce 1626 se do Benešova vrací katolictví, se kterým přichází farář Jan Wachtel. Vrchnost dbala důrazně na návrat obyvatel ke katolické víře. Protestanti byli v roce 1627 pozváni na radnici a vybízeni, aby se vzdali svého náboženství. Faráři se však až po roce podařilo obyvatelstvo přimět k návratu ke katolickému vyznání.³²

Od roku 1630 se datují nejstarší farní matriky. První kaplanské místo bylo založeno v roce 1773 Vojtěchem a Janem Groschopem a druhé v roce 1796 manželé Preiningerovými.

Po renovacích byl farní kostel v roce 1798 opět vysvěcen Janem Prokopem hrabětem Schaffgotsche, prvním biskupem českobudějovickým. V roce 1899 byla fara pozvednuta na děkanství.

³¹ Drobil (*pozn. I*), s. 13.

³² Drobil (*pozn. I*), s. 14.

5. ŠKOLY

Brzy po postavení kostela a fary školskou výuku poskytoval nejprve farář a kaplan, výuka zahrnovala náboženství, čtení a psaní. Zpráv o škole a učitelích z dávnějších dob moc není, ale nejsou pochybnosti o jejich existenci již ve 14. století. Není ale známo, odkdy a kde měla svou budovu. Prvotní škola nejspíše stála na místě, kde se nyní nachází stavba staré školy. První jistější zprávy jsou až z roku 1597, kdy se ustanovil první školní mistr.

Hraběnka Marie Magdalena Buquoy se snažila školu podpořit tak, že nabádala žáky k lepší docházce a zdůrazňovala, že v řadě vesnic jsou sotva dvě nebo tři osoby, které umí číst a psát. Ve stopách školních předpisů Marie Terezie zde působil pedagog Ferdinand Kindermann, kaplický farář. Mezi hojným počtem osob, které navštěvovaly kaplickou školu, byly benešovský kaplan Jan Leitgeb a učitel Jan Riedl, kteří osvícenské reformy z kaplické školy zavedli také na benešovské škole.

Jelikož školní budova vlastnila pouze jednu učební světnici, byla zbourána a na jejím místě vybudována roku 1794 nová jednopatrová stavba. Než se budova postavila, byla pronajata jedna učebna v domě čp. 73, která měla dvě učebny a v roce 1811 se dokonce otevřela druhá třída, neboť bylo velké množství dětí, ale i tyto třídy byly přeplněny.³³

Další, třetí třída, byla odsouhlasena v roce 1858 a lokalizována do domu čp. 134, čtvrtá třída v roce 1861 do domu čp. 77, další třídy se otvíraly přibližně s odstupem tří let. Do konce 17. a částečně i 18. století byla škola dislokována po celé obci a děti neměly stálé místo, kde by školu navštěvovaly. Díky velkému počtu dětí a tříd bylo nutné opatřit další a další místnosti ve spoustě budov, nicméně tento fakt vedl k tomu, aby byla vybudována nová školní budova. K takovému rozhodnutí došlo konečně v roce 1885. Stavbu vykonal Gotthard na náměstí místo domů čp. 86 a 87. Budova byla dvoupatrová, kde se nacházelo 8 učeben, pracovny, kanceláře, tělocvična, byt ředitele a školníka.³⁴

³³ Drobil (*pozn. I*), s. 16.

³⁴ Drobil (*pozn. I*), s. 17.

6. NÁRODNOSTNÍ CHARAKTER BENEŠOVA

6.1. Chronologický přehled názvů obce

„1332 - Hainricus pleb. de Peneschave

1385 - Protywa de Benesius

1369-1405 decan Dudleb, Benessov

1541 - Benešov městečko

1789-1841 - Beneschau (Benessow)

1854 - městys Benešov, Markt Beneschau

1861 – Německý Benešov, Deutsch Beneschau³⁵

Národnostní vztahy ve městě se rozvíjely podobně jako v jiných vesnicích v pohraničí. Mezi 13. a 14. stoletím bylo české obyvatelstvo utlačováno a promíšeno hlavně díky husitským bouřím a následky třicetileté války. Město bylo tak slabé a chudé, že samotné zbytky české populace skomíraly a v německém prostředí ztrácely svou svébytnost.

Různá privilegia a všechny cechovní předpisy byly v českém originále. Obzvláště vrchnost rožmberská odesílala obci jen české listiny. Ze soupisu benešovských obyvatel je očividné, že český živel v Benešově nikdy nevyumizel, nýbrž že se okolí adaptovalo a svému rodu částečně odcizilo.

Sčítání lidu se před státním převratem v r. 1918 sice konalo, ale výsledky se nikde neuvádějí. V roce 1920 se za Čechy prohlásilo jenom 64 lidí. V roce 1940 157 lidí. Zbytky českého živlu se pomalu přiznávají ke svému původu a snaží se zachovat si svoji kulturu a osobitost, dožadují se tak českých škol. Zásluhou udržení si svého původu se česká škola dokonce v roce 1928 rozšiřuje o mateřskou.

V roce 1924 byly pro školu pořízeny sousední domky čp. 100 a 322. Když domek čp. 322 bylo nutno pro jeho zchátralý stav opustit, byla mateřská škola usazena v najaté místnosti protilehlého domu a jedna třída obecné školy v domě čp. 116.

³⁵ Malá, (pozn. 2), s. 206.

Jelikož pronajaté místnosti zdály být i tak nevhodné, odsouhlasila se v roce 1937 novostavba školní budovy, kterou postavil Aug. Křížek z Vodňan, stavba byla dodělána v roce 1938 a slavnostně otevřena. Nová budova prospívá i pozdějším nárokům školy, vlastní dostatek učeben a postranních místností, stala se těžištěm českého života a okrasou obce.³⁶

V roce 1946 získalo město soudobé pojmenování. I když v 19. století zasáhlo městečko celkem pět obrovských požárů a nepříznivý vliv měly i rekonstrukce ve 2. polovině minulého století, zachovalo se zde několik starých pamětihodností, díky nimž je Benešov od roku 1995 městskou památkovou zónou.³⁷

Benešov prošel rychlým rozvojem až ve 14. století. Za tento rychlý vzestup může dobré postavení v místě obchodních stezek a díky tomu byl povýšen na město v roce 1383. Není jasné, zda se tento postup ukázal i v architektonickém a půdorysném uskupení sídliště. Vyjma keramiky ze 13. století, nalezené v dřívějších zásypových úrovních zasypaného objektu do hloubky v severní části základu domu, nedokázalo bádání žádné jiné osvědčení urbánního sestavení městiště v dané době.

7. BENEŠOVSKÉ PAMÁTKY

Profil města se odvíjí od historie jeho budování. Parcely domů v jádře města mají původní středověký charakter a v některých domech se doposud nalézají ve sklepech památky gotického tvarosloví. V této části města bylo zaznamenáno původní podélné rozdělení parcel domů, kdy toto rozdělení bylo zřejmě ukončeno v období baroka.

Růst města měl svůj počátek na náměstí a od něj se rozrůstal převážně kolem příjezdových cest a to hlavně budovami, které sloužily hospodářství, až později se stavěly budovy s řadou rozličných funkcí. Teprve v barokní době se zástavba kolem náměstí přesunula v plynulou zástavbu směrem na východ a jih až přes řeku Černá. Důležitými

³⁶ Drobil (*pozn. 1*), s. 21.

³⁷ Jiří Cukr, *Novohradské hory, průvodce zajímavými místy po obou stranách hranice*, České Budějovice 2009, s. 77.

stavbami pro Benešov byly především solitérní stavby, které se zakládaly při vodních tocích, využívaly jejich energii, např. hamry, mlýny.

U většiny domů na náměstí je možné nalézt gotické fragmenty. Jak již bylo ve starších pramenech naznačeno, pod budovou bývalého „Zámku“ jsou dochovány sklepy, které patřily původnímu hradu, který byl zdemolován v období husitských válek. Gotické fragmenty se nachází i v mladších budovách z období baroka a renesance. Důležitou architektonickou složkou je rovněž pozdně klasicistní úprava staveb v celkové zástavbě. Skupina fasád z 3. čtvrtiny 19. století dává náměstí samostatný speciální profil.

Na kraji města se nachází zástavba, která slohově leží mezi měšťanskou stavbou a lidovou architekturou. Důležitou historickou částí architektonického vývoje města je i nejmladší období, kdy se ve městě použily nevšední stavební modifikace, které byly ovlivněné secesí. Dalšími jedinečnými stavbami jsou veřejné účelové budovy, mezi které patří školní budova, funkcionalistický dům české školy. V 1. polovině 20. století roste počet obyvatel a s ním i obytné domy, rozšiřují se také vilová stavení.

Benešov nad Černou spadá do oblasti Novohradských hor, kde je proces středověké kolonizace velmi málo doložitelný v písemných pramenech i archeologických písemnostech. Z obecného hlediska lze konstatovat, že postup při osidlování se vyvíjel pravděpodobně během celé druhé poloviny 13. století. Nepatrné zmínky se uvádějí ve vztahu k sídlištím Nové Hrady, Veverčí, Horní Stropnice, Bedřichov nebo Kaplice. Další vsi a městečka, mezi kterými je i obec Benešov nad Černou, jsou doloženy až ve druhé polovině 14. století.

V období kolonizace během 13. a 14. století se na okraj jižní strany od hory Kohouta a Hradištských hor usídlilo první obyvatelstvo. Osady v tomto kraji byly české a německé (lze poznat dle původních názvů). Za české osady jsou považovány: Ličov, Skaliny, Desky, Pivonice, Popelice, Volyška a hrady Sokolčí a dnes již bývalý hrad Benešov.³⁸

Osídlení pokračovalo postupně zřejmě v nejstarším stadiu proti proudu řek a větších potoků, tedy Malše, Kamenice, Tiché, Černé atd. Podle sledovaných sídlišť během dvou staletí převládají sídliště dále od řek a potoků vysazená na jejich pramenech. V několika

³⁸ Drobil (*pozn. 1*), s. 5.

případech přesahují obce výšku 750 metrů nad mořem. Existují tři typy sídlišť podle míst, kde jsou zakládána. První typ byl založen na svazích údolí, druhý typ na rovných základech říčních údolí a třetím typem jsou sídliště zakládána v pramenných údolích. Sídliště, která se zakládala jako městečka, byla vystavěna spíše na vodních tocích, to především ukládá velkou důležitost řek a potoků jako hlavní obchodní spojnicí.

Městská sídliště jsou shodná jako u vesnic ulicového půdorysu se středovým náměstím, které se postupně rozšiřuje. Podle daných informací a popisů spadá Benešov do městečka s ulicovitým náměstím, které má jako terénní typ kryté návrší, výška je přibližně 650 metrů nad mořem a plocha 6,19 ha. [Obr. 1, 2]

Postup celé kolonizace souvisel hlavně s postavením šlechty, území na východ od Malše se rozdělilo do několika oblastních bloků. Jihozápadní část náležela Rožmberkům. Jihovýchodní komplex s centrem v Benešově patřil k panství Velešín, majiteli panství byli Michalovici. V průběhu let a staletí byly vsi a obce prodávány, zastavovány, různě pronajímány, tudíž neměli stálého vlastníka.³⁹ Hlavní a pevná skutečná kolonizace se uskutečnila až v 80. letech 14. století a to v rukou pánů z Michalovic. Nelze ovšem dokázat písemnými prameny ani archeologickými objevy, kdy a kdo byl obyvatelstvem v první kolonizační vlně. Je ale důležité, zda v nejstarším stadiu měla oblast stejný profil systematicky rozměřeného sídliště, jak je význačné v budoucím období.

Benešov je charakteristickým lokačním osídlením vrcholného středověku, které má tvar oválu o rozloze 6,19 ha. Náměstí je přibližně 300 metrů dlouhé, je orientováno na od západu na východ, na východní straně se náměstí zvětšuje převážně díky stavbám domů, které se zde rozestupují do stran. Severozápadní stranu podtrhují řádně uspořádané stavby a hospodářské objekty, tyto stavby jsou považovány za zbytky po opevněných obydlích ze 14. století.

Starobylejší lokační stadium zde bylo buď špatné, nebo jsou známky kolonizace z této doby překryty, nebo zahubeny mladším stavebním obdobím úplně, a to s někdejšími kamennými stavbami ze 14. století. Je zajímavé, že území zejména rožmberského panství byla s Novými Hrady popleněna v boji královských vojsk proti pánům z Rožmberka a

³⁹ Petr Hrubý, *Civitas Benessow prope metas australes, Archeologický výzkum v domě čp. 125 v Benešově nad Černou*, s. 9.

z Landštejna v roce 1317, jednalo se o odvetu za protikrálovskou organizaci jednoho z celků českého panstva s Fridrichem I. Habsburským, jehož spolufrekventanty byli i Michalovici. V době této potyčky se silně zpusťošilo městečko Benešov a bylo renovováno za Jindřicha I. z Michalovic ve 20. letech.⁴⁰

Důležitým faktorem je i zmínit zrody kamenné architektury. Tyto počátky spadají do 14. století, je to poněkud dříve, než se doposud smýšlelo. Už v prvním desetiletí začal Beneš Věrný z Michalovic s budováním vlastního opevněného obydlí na západní straně osídlení a kaple sv. Jakuba v prostoru budoucího farního kostela. Rovněž datování objektu čp. 125 do poloviny 14. století je dokázáno archeologickým materiálem z dřívějších rovin v kamenné gotické podzemní stavbě.

Vzniká jistá otázka, zda pokládat objevené základy za stopu podzemí nebo sklepa měšťanského domu, které jsou povědomé z částečně starších dob, nebo zahloubené zemnice, jejíž úlohy mohly být jiné. Jde o zemnici, která, i když svou podobou vystupuje z obvyklých vyobrazení, je svým sestavením a výbavou nepochybně nestandardní. V této fázi je prozatím studium obtížné s nouzí analogických dokladů a nutno podotknout také ne úplně jasným archeologickým stavem v místě styku nynějšího dvorního závěru domu a jeho zmizelého hloubkového traktu.

Dalším faktem je i zmínka o městském opevnění. Není znám žádný psaný zápis, který by dosvědčoval existenci hradeb, který by se dotknul o jejich zřízení, úprav a oprav. Rovněž neexistuje žádný nezprostředkovaný stavební důkaz o nějaké dochované pasáži, baště, bráně, ani zprostředkovaný důkaz ve formě toponyma. Fakt, který může naznačovat opevnění ve formě pravidelného oválného půdorysu, se jeví jako jedna z eventualit, převážně kamenná terasa na jižním území.

Každopádně městečko takového tvaru a velikosti se na druhou stranu zdá, že opevněno nebylo, jelikož je na klasické opevnění až příliš malé. Možné hradby mohou být svědectvím o existenci kolonizačních sídlišť ve vrcholném středověku. Městečko ovšem mohlo mít menší ohrazení z důvodu obrany v době válek a neshod v podobě alespoň

⁴⁰ Hrubý (*pozn. 39*), s. 10.

dřevěného hrazení (např. ve tvaru palisády, hatění), jinak by bylo vystaveno až moc velkému riziku nebezpečí a celkového zničení. Dřevěný způsob hrazení se v tomto období vyskytoval ve Velešíně, kde bylo centrum pánů z Michalovic. Obyvatelé se v nebezpečných situacích ukryli do hlubokých lesů, kde pobývali někdy i na delší dobu, jak se píše v regionální literatuře.⁴¹

Ve 2. polovině 20. století se však vývoj města pozastavil vlivem druhé světové války. Stavby z tohoto období patří do sféry průmyslové architektury. Další budovou realizovanou v této době byla Jednota na náměstí a stavba kina. Tyto stavby se v městském organismu svým bezplánovitým umístěním projeví negativně.⁴²

7.1. KOSTEL SV. JAKUBA VĚTŠÍHO

V prvním desetiletí 14. století byla v osadě Benešov vystavěna kaple sv. Jakuba Většího, ta se postupně rozšířila do farního kostela v období 30. let 14. století. Rozměr benešovské farnosti není nijak rozsáhlý, tento fakt souvisí s malou návštěvností obyvatel z okolních vesnic, kteří navštěvovali převážně kostely v místě svého bydliště. Jan z Michalovic, který byl dědicem Jindřicha, nechal vystavět ve farním kostele dva nové oltáře, sv. Kříže a sv. Kateřiny, tím pronikala i výstavbou kostela a měšťanských budov do městečka vrcholná gotika.⁴³

Farní kostel svatého Jakuba Většího se nachází v dolní části náměstí a formuje východní stranu celku. Byl postaven na půdě malé kaple během 2. poloviny 13. století za působení Jindřicha z Velešína. Je původem gotický a jako farní byl zaznamenán k roku 1332 na místě původní kaple z roku 1311. Ještě v roce 1381 založil Jan z Michalovic v kostele dva nové oltáře. V roce 1381 byl zvětšen. Kolem roku 1630 podstoupil renesanční přestavbu, ze které se dochovalo průčelí. Kostel tak dostal dnešní podobu s vysokou

⁴¹ Hrubý (*pozn. 39*), s. 11.

⁴² Slavíková (*pozn. 5*), s. 5.

⁴³ Hrubý (*pozn. 39*), s. 14.

západní věží, avšak v roce 1780 se konaly barokní úpravy původně asi dvojlovního objektu.⁴⁴

Střecha pochází z roku 1849, z doby, kdy svatyni postihl požár.⁴⁵ Při průzkumu západního průčelí se potvrdilo, že převážná úprava kostela proběhla v roce 1974 a při ní bylo odstraněno velké množství omítek. Historické omítky byly zaznamenány až nad římsou.⁴⁶

Opravy a obnovy interiéru byly provedeny dle kroniky v roce 1981. V této době proběhla rekonstrukce elektrického vedení, rovněž i kostel se celkově nově vymaloval.⁴⁷

Kostel je jednolodní s trojbokým presbytářem, na severní straně se nachází obdélníková sakristie [Obr. 57, 58], na jižní straně lodi má malou, půlkruhově sklenutou předsíňku. Čtyřpatrová hranolová věž náleží západnímu průčelí, kde se rovněž tyčí přístavky kaple Panny Marie a po boku kostela se nalézá schodiště. Západní strana průčelí má celkem vysoký sokl a v patře je členěn na tři osy, které tvoří tři vstupy.⁴⁸ [Obr. 6]

Presbytář je sklenut valeně s výsečemi, sakristie je sklenuta dvěma poli křížové klenby, ale bez žeber, triumfální oblouk má tvar půlkruhu se zkoseným ostěním.⁴⁹

Jižní přední vstupní hala, jež je krytá hřebenovou klenbou, byla vyzdobena figurálním polychromováním, ve kterém byly odhaleny dvě andělské hlavičky a letopočet 1608.⁵⁰

⁴⁴ Cukr (pozn. 37), s. 77.

⁴⁵ David, Soukup (pozn. 30), s. 14,15.

⁴⁶ David Mičan, Vladimír Musil, (*Benešov nad Černou, nám. Gen. Svobody – kostel sv. Jakuba Většího, sondážní průzkum průčelí, České Budějovice 1995–1996*), s. 7.

⁴⁷ Malá (pozn. 2), s. 63.

⁴⁸ Mičan, Musil, (pozn. 46), s. 6.

⁴⁹ Malá (pozn. 2), s. 63.

⁵⁰ Cechner (pozn. 4), s. 27.

Kaple sv. Panny Marie měřící přibližně 2,20 x 2,70 metru se nachází v jihozápadním rohu kostela.⁵¹ Kaple je sklenuta síťovou klenbou, která má jednoduché vzorce čtyřcípé hvězdy a vyskytují se na drobných klínových vyžlabených žebrech s jehlancovými konzolami, svorník má vytesaný znak pětilisté růže. V současnosti je kaple využívána jako zповědnice. [Obr. 60, 61, 90]⁵² Na severní straně se nacházejí schody na kruchtě s varhany.

Sakristie, která je 3 x 7,60 metru velká ke stropu, má ve dvou klenebních polích křížovou klenbu bez žebroví. Kruchtě s varhany se otevírá do lodi skrz tři gotické oblouky, mezi dvěma stěnami a dvěma osmihrannými pilíři skrze natažené plechy. Pod oblouky se mění ve tři klenební pole 16 cm silné křížové klenby a dále 25 cm z řady zdí nosné žebroví. Žebroví vlastní také hruškovitou tyč, která je z obou stran lemována dutou drážkou. Žebroví z této původní klenby se křížují ve vrcholu bez závěrečného kamene a táhnou se do opěr bez konzolového nosníku.⁵³

V lodi se nachází valená klenba, která vlastní výseče na pásech, stěny jsou členěny pilastry, kruchtě tvoří dva polygonální pilíře a dva přízední, podklenuta je třemi poli křížové klenby na žebrech v hruškovém profilu a bez svorníku. Pod věží se odkrývá křížová žebrovaná klenba.⁵⁴

Zdi vnitřku kostela jsou děleny skrze svazky pilastrů a nad tím zalomenou trámovou vazbou, 9-15 metru široká a 15 metrů dlouhá loď je zakončena ve výšce 7,70 metru valenou klenbou s lunetou, která je oddělena skrze pásy napnutými nad pilastry. Kulatý, triumfální oblouk odděluje loď na 5,60 metru široký a 10,40 metru dlouhý presbytář. [Obr. 66] Ve dvou klenebních polích je to stejně zakryto ve výšce 7,20 metru valenou klenbou se dvěma páry lunet a polygonálním zakončením klášterní klenby se třemi páry lunet.⁵⁵

⁵¹ Cechner (*pozn. 4*), s. 27.

⁵² Ibidem

⁵³ Cechner (*pozn. 4*), s. 27.

⁵⁴ Malá (*pozn. 2*), s. 63.

⁵⁵ Cechner (*pozn. 4*), s. 26.

Fasáda kostela je hladká bez členění, s prolomenými okny, která mají půlkruhové záklenky. Celá stavba stojí na kvádrovém podstavci, který má zešíkmenou horní hranu. Západní průčelí se tvoří dvěma zdmi, které dosahují takřka k římse stavby.

Západní průčelí se člení trojdílně lizénovými rámci a pásovou rustikou, na bocích věže se nachází volutová štítová křídla. Průčelí zakončují římsy, po obou stranách profilované, a nad nimi, přibližně o 1 cm výš, korunní římsa. Hmotu hranolové věže znázorňují v průčelí dvě středové lizény s pásovou rustikou. Mezi římsou a dalším pásem je vyznačena oválná kartuš.⁵⁶ Východní a obě dlouhá průčelí jsou volně přerušena devíti příčnými pilíři. Odtud jsou na jižní straně tři pilíře, kromě zdi v přední hale zakryté dvěma pilíři, na severní straně se nachází jeden příčný pilíř, všechny pilíře jsou postaveny kolmo na hlavní zeď. Kolem presbyteria se tyčí pět paprskovitě situovaných příčných pilířů. Každý z pilířů má odtoky a pultové zastřešení. Pilíře v presbytáři nemají podstavec žádný.⁵⁷

Vchody vedou skrze západní stranu průčelí do podlouhlého žulového ostění, mimo to i do dveří, kde se přímo nachází renesanční římsa. V bočním vchodu uprostřed jižního průčelí, který je přístupný prostřednictvím otevřené vstupní haly, se nachází podlouhlý v jednoduchosti profilovaný žulový dvevní rám. Vstup do sakristie, z té samé strany, vede do východní části.⁵⁸ [Obr. 53]

Vysoký litinový kříž se sochou Krista na vyvýšeném žulovém podstavci se nachází vpravo uprostřed středového a krajního vstupu.

Atika je zdůrazněna plastickými volutami, nad volutami se odkrývají pilířky s čučky. Na obou stranách kostela jsou štíty, které obsahují půlkruhové niky s konchou, kde jsou usazeny malé plastiky světců. Nalevo se nachází Panna Marie [Obr. 55] a napravo sv. Jan Nepomucký [Obr. 54]. V průčelí je na fresce vyobrazen Ježíš Kristus [Obr. 56].⁵⁹

⁵⁶ Mičan, Musil (*pozn. 46*), s. 6.

⁵⁷ Cechner (*pozn. 4*), s. 25.

⁵⁸ Ibidem

⁵⁹ Mičan, Musil, (*pozn. 46*), s. 6.

Věž kostela je členěna na dvě patra. První patro je hodinové, které má ciferníky a druhé patro je zvonové, které obsahuje okno s půlkruhovým záklenkem. Věž je hladká, má pásovou rustiku a nárožní lizény a je zakryta cibulovou bání s lucernou.⁶⁰

Na celém průčelí poseté rustikami jsou poznačeny hrany věží a hrany přístavby skrz široké lizény, které dosahují až k věncovitým římsám zdí. Přes věncovitou římsu jsou západní průčelí přístaveb ukončena polovičním renesančním štítem, který je rozdělen rohovou volutou a dvěma výklenky. Zakončení štítu je zdobeno třemi páry kamenných pinií, dále oba rohy průčelí byli zdobeny čtyřmi pyramidami, v současnosti se v rozích nacházejí pouze pyramidy dvě.⁶¹

Pokrytí povrchu presbytáře je z duté cihly, sedlová střecha poté z rovných cihel, cibulovitá osmihranná věž a věžička jsou pokryty plechem.

Čtyři okna osvětlují presbyterium, čtyři páry obloukových oken osvětlují loď, v místnosti pod kruchtou s varhany se nacházejí dvě kruhová okna, kručta s varhany obnáší dvě oválná okna. Zdi místnosti se zvony se člení po všech stranách po jednom velkém obloukovém akustickém okně.⁶²

Vnitřní zařízení spadá do pseudobarokní doby z 19. století. Do této doby spadá hlavní oltář, jež obsahuje obraz od Bedřicha Kamarýta z Deštné z roku 1864 a oba boční oltáře. Kazatelna, která se pyšní figurálními motivy na řečništi, je z barokních dob z 18. století, kamenné křtitelnice pocházejí ze 17. století.⁶³ V kapli stojí socha Panny Marie z počátku 18. století a kamenný náhrobník můžeme považovat za nejstarší, a to z roku 1684, stejně tak křtitelnici a boční oltář, které pochází ze 17. století.⁶⁴

⁶⁰ Mičan, Musil, (*pozn. 46*), s. 6.

⁶¹ Cechner (*pozn. 4*), s. 25.

⁶² Ibidem

⁶³ Kocourek (*pozn. 8*), s. 86,87.

⁶⁴ Poche a kolektiv (*pozn. 3*), s. 57.

Oltáře jsou nové, z polychromovaného dřeva, ve zvláštním smíchání pseudostylů renesance se středověkým detailem. Na hlavním oltáři je namalován, od faráře Josefa Kamarýta z roku 1864, oltářní list sv. Jakuba, na boku sochy sv. Petra a Pavla [Obr. 69]. Na severním postranním oltáři jsou sochy: sv. Kateřina mezi sv. Sebastianem a Florianem [Obr. 68], na jižním oltáři Madonna mezi sv. Annou a Josefem [Obr. 67].

Kazatelna je zpracována v barokním stylu [Obr. 89], nesena byla balkonem triumfálního oblouku, na přední zdi se nacházejí pozlacené reliéfy čtyř evangelíí a Krista jako dobrého pastýře, na lemované zvukové desce sedí andělci směřující k nejvyššímu Božímu oku. Jedná se o dobré dílo 18. století. Dnes je kazatelna výrazně poničena a uchována v rohu schodiště v chóru s varhanami. Před poničenou kazatelnou jsou postaveny sošky slona, velblouda a jelena, nicméně tyto sochy se nenacházejí v žádném dokumentu o původním mobiliáři kostela.

Lavice jsou rozmístěny po dvaceti kusech vždy s délkou 3 metry, na čelní straně se nacházejí vytesané proutěné pásy. V oltářní místnosti se vyskytují patronátní lavice po dvou kusech s barokní výplní na přední straně. [Obr. 59]

Lustr z mosazi a postříbřená lampa pro věčné světlo jsou nové. Zpovědnice se nachází v kapli Panny Marie. Kryt varhan v kruchtě je nový, pochází ze stejné dílny, jako jsou oltáře.

Kamenná křtitelnice je vyrobena z olejem malované žuly [Obr. 73], 108 cm vysoká, stojí na jednom 65 cm vysokém viditelném sloupu, kterému náleží toskánský podstavec. Umyvadlo ve křtitelnici zdobí konvexní píšťaly z počátku 17. století.⁶⁵

Po obvodu kostela je možno vidět celkem 14 obrazů Křížové cesty Ježíše Krista. Každému z obrazů náleží římská číslice a vzestupně značí Kristovu cestu utrpení. Obraz č. 1 [Obr. 74] Odsouzení Ježíše Krista ke smrti, obraz č. 2 [Obr. 75] Ježíš Kristus přijal kříž, na obraze č. 3 [Obr. 76] padl Kristus pod tíhou kříže, obraz č. 4 [Obr. 77] značí setkání Ježíše Krista se svou matkou, na obraze č. 5 [Obr. 78] je vyznačena pomoc Šimona

⁶⁵ Cechner (*pozn. 4*), s. 29.

Kyrenského, který Ježíše zvedá a pomáhá mu kříž nést, na obraze č. 6 [Obr. 79] předává Veronika roušku Kristovi, na obraze č. 7 [Obr. 80] je vidět druhý pád pod tíhou kříže, obraz č. 8 vyjadřuje napomenutí Krista nad plačícími ženami, 9. Obraz [Obr. 82] znázorňuje třetí Kristův pád pod křížem, na 10. obraze [Obr. 83] zbavují Krista roucha, obraz č. 11 [Obr. 84] ukazuje přibití Krista na kříž, obraz č. 12 [Obr. 85] značí samotné ukřižování, tedy Ježíšovu smrt, na 13. obraze [Obr. 86] je vyobrazeno snímání Krista z kříže a poslední 14. obraz [Obr. 87] ukazuje kladení do hrobu.

Obraz č. XII s výjevem Ukřižování Krista má rozměry 75-165 cm, je malovaný olejem na plátně, visí v oltářní místnosti. Ve farní památeční knize, tak jako v městském archivu je veden tento zatemnělý a špatně přemalovaný obraz jako dílo Petra Brandla.

Strop v hlavní lodi je vyzdobený malovanými florálními motivy [Obr. 70, 88], na stropě nad hlavním oltářem se nachází postavy dvou světců. Nalevo postava Josefa s Ježíškem [Obr. 71], napravo postava sv. Jana Nepomuckého s krucifixem a palmovou ratolestí [Obr. 72].

Socha Madony s Jezulátkem [Obr. 64] je vysoká 95 cm, polychromovaná, vyřezaná ze dřeva, stojící v západní kapli na polygonálním konzolovém nosníku. Poněkud krátká socha Marie drží v levé ruce žezlo, v pravé ruce drží požehnané děťátko.⁶⁶ Na podstavci pod sochou jsou tři hlavičky andělíčků. Dílo pochází zřejmě od venkovského mistra z počátku 18. století.

V kapli nalezneme sochu piety od neznámého umělce [Obr. 65]. U kaple Panny Marie v předsíni se nachází socha Panny Marie [Obr. 63], která stojí na podstavci, v levé ruce drží žezlo, pravou ruku má sevřenou pro úchop, ale nic v ní nedrží. Naproti této soše stojí na témže podstavci socha Krista s roztaženými rukama [Obr. 62], toto gesto značí sdělení lidu, ale i otevřenou náruč a motiv vítání návštěvníků kostela.

Na oltáři v kapli Panny Marie stojí čtyři sochy andělíčků. V kapli je umístěna i malá socha piety.

⁶⁶ Cechner (*pozn. 4*), s. 29.

V kapli Panny Marie jsou zasazeny dvě žulové desky, první deska s délkou 78 cm a šířkou 46 cm. Uprostřed je vidět nápis, který oznamuje úmrtí Hieronymuse, zemřel zřejmě v noci a je na tomto místě pohřben navždy. [Obr. 91 - 94]⁶⁷

Ve spodní polovině mezi řádky je z propletených písmen K a H vytvořen monogram na renesanční kartuši. Druhá deska má délkou 78 cm, šířku 46 cm s nápisem, který sděluje úmrtí Ioannese v únoru roku 1666, který byl zde také pohřben. Pod kartuší se opět nachází stejný monogram jako u první desky [Obr. 95]. K deskám není úplný přístup, jelikož jsou zčásti zakryté oltářem, tudíž je těžké na nich nápis vůbec přesněji definovat.

Ve spisu se dále uvádí, že se v dlažbě na východní straně od kostela nachází žulová deska, která má rozměry 75 cm šíře a 94 cm délka, zasazena je s mělkým reliéfem lebky se zkříženými kostmi a kříže, pod ním se nachází latinský nápis, který sděluje „HOC LAPIDE REQUIESIT BARBARA MACIN (= 1759)“. Domnívám se, s pomocí slovníku, že tento nápis vyjadřuje, že tento kámen je věnován Barbaře položením kamene v roce 1759. Ale tato domněnka může být poněkud sporná. Nicméně deska dnes již není patrně k nalezení v místě, které se uvádí ve spisu.

Další žulová deska se nachází ve stejném místě se šířkou 63 cm a délkou 59 cm, nápis pod křížkem je rovněž latinský a sděluje: „A.D. 1760 HOC LAPIDE REQUIESCIT D. FRANCISCVS MAGG“. Což v překladu znamená, že tento kámen náleží Francisi Magg a byl položen v roce 1760. Rovněž i tato zmíněná deska není v dnešní době k nalezení.⁶⁸

Zvony: První zvon má na výšku 100 cm, v průměru 138 cm. Pod okrajem koruny se nachází nápis: Franz Hollenderer v Linzi 1849, pod tím: Opatřeno skrze dobročinnost farní obce Benešov. Na plášti reliéfu se nachází nápis: sv. Marie, Marie Magdalena, Jan Nepomucký a Florian. Druhý zvon má výšku 80 cm, v průměru 100 cm, pod korunou vyobrazen nápis: Franz Hollenderer v Linzi 1849. Pan Hollenderer zvony vyrobil. Pod reliéfem se zobrazuje krucifix a Jan Nepomucký. Třetí zvon má výšku 66 cm, v průměru 90 cm. Na plášti se objevuje nápis opět Franz Hollenderer v Linzi, pod tím jsou v plášti

⁶⁷ Cechner (*pozn. 4*), s. 29.

⁶⁸ Cechner (*pozn. 4*), s. 30.

vyobrazení svatí Sebastian, Rochus a Gaudentius. Čtvrtý zvon je nepřístupný a s ním i také zvonek ve svaté věžičce.⁶⁹

7.2. RADNICE ČP. 126

Mezi stavbami, které zdobí náměstí, vyniká převážně budova, které náleží číslo popisné 126. První zmínka o budově je při založení pivovaru Jakubem Krčínem z Jelčan v roce 1570. V roce 1594 se tato stavba stala radnicí. Pivovar se nalézal v zadním traktu domu, pod radnicí je hummo a v dalších traktech další známky po pivovaru. Z prvotních částí je zachována hlavní budova a lednice pivovaru.⁷⁰ V pozdějších letech se budova upravilo do empírové podoby, velkou rekonstrukcí budova prošla v 90. letech 20. století.⁷¹ [Obr. 24]

Budova je jednopatrová s hladkým členěním fasády, na parcele se dvěma vjezdy, a krytá je sedlovou střechou. Průčelí člení omítková bosáž na bocích, bosované pilastry, fresky a nadokenní římsy. V průjezdu se nachází zajímavá křížová hřebínková klenba [Obr. 34]. Průjezdem se dá projít do dvora a za ním je vidět bývalá pivovarská ledárna [Obr. 35]. Ze vstupní haly vede schodiště do prvního patra, kde se nachází předsíň a dále dveře do kanceláři úřadu. Interiér budovy je kompletně zrekonstruovaný a nově vybílen.

Budova vlastní dva kamenné renesanční portály, avšak jeden z nich je zazděn [Obr. 33], druhý slouží jako vstup [Obr. 28]. Nápis 1594, který se vyskytuje nad pravým nezazděným portálem, uvádí dobu vzniku stavby.⁷² Nad vstupním portálem se nachází vlys, který má tvar pětিলisté růže. Růže jsou patrné i na obou stranách portálu [Obr. 30]. Na horní části portálu se nachází nápis DER HERR BEHVT DEN EINGANG UND AUSGANG VON NVN AN BIS IN EWIGKEIT ANNO 1594 GALLVS WENINGER [Obr. 29]. Tento nápis

⁶⁹ Cechner (*pozn. 4*), s. 30.

⁷⁰ http://www.pivovary.info/gallery.php?modul=gallery&akce=galerie_ukaz&galerie_id=361 vyhledáno 13. 4. 2016

⁷¹ David, Soukup (*pozn. 30*), s. 14, 15.

⁷² Cukr (*pozn. 37*), s. 77.

může mít dvě vysvětlení, biblické a také jako ochranné posláním. V překladu znamená „ Hospodin bude chránit tvé vycházení a vcházení i na věky“. ⁷³Na portále se nacházejí iniciály, na pravé straně GW [Obr. 32], které náleží zakladateli domu Gallu Weningerovi, této osobě přísluší post nejbohatšího měšťana té doby.⁷⁴ O jeho jméně je zmínka i v textu nad portálem. Na levé straně vstupního portálu je vidět iniciála JW [Obr. 31], tato iniciála zřejmě náleží manželce Weningerové, důkazem je kamenická značka pod iniciálou ve tvaru srdce.

Na fasádě jsou mezi okny znázorněny fresky. První freska ukazuje sluneční hodiny, v nichž je viděna postava ženy, která drží v jedné ruce meč a ve druhé váhy, anděla, který zřejmě značí anděla Páně jako Božího posla, anděl nese knihu. V otevřené knize je možno vidět nápis IUSTICA, která značí alegorii Spravedlnosti. Tato alegorie se používala převážně v renesanci a implikovala se na budovách radnic.⁷⁵ Je možné, že sluneční hodiny jsou slohově mladší, zahalují starší malovanou úroveň [Obr. 27]. Druhá freska značí švaberský erb [Obr. 25] a třetí buquoyický erb [Obr. 26].

V roce 2002 se fresky na fasádě restaurovaly. Erby, které pochází z renesančního období, byly namalovány přibližně v roce 1610. Freska se slunečními hodinami je mladší slohově. V restaurátorské zprávě z roku 2002 se dočteme, že technologie slunečních hodin je složitější z důvodu tenké omítkové vrstvy, která pokrývá starší výmalbu.

V poškozené vrstvě byl malým otvorem viděn červený pigment, který se nacházel na bílém vápenném nátěru. V místě znázorněné hlavy anděla byla omítka oddělená od podkladu, patrná v několika centimetrech. Omítková vrstva se v průběhu předchozích restaurování vytmelila. Bohužel tmely mají nevhodný povrch, nevypadaly přirozeně a přímo úměrně k původní verzi fresky. Tmely byly totiž vyšší, měly hladší povrch, než původní originál, a tak restaurátor pan Čech tmely ponechal a nevyměňoval je. Tmely

⁷³ Jan Pařez, Znaková výzdoba radnice v Benešově nad Černou, *Výběr, časopis pro historii a vlastivědu Jižních Čech ročník 37*, 2000, s. 8.

⁷⁴ Kolektiv autorů, *Novohradské hory a Novohradské podhůří*, Praha 2006, s. 460.

⁷⁵ Malá (pozn. 2), s. 182.

zároveň vytvářejí viditelné světlé skvrny na freskách, nicméně cákance, které jsou patrné na freskách, jsou již z předchozího natření fasády.

V dané restaurátorské zprávě je uvedeno, že důležitou částí bylo hlavně zpevnování svrchní částí omítky. Po dokončení restaurování byla místa, která byla porušena, zatmelena. Pan Čech světlá místa vyretušoval, zároveň rekonstruoval lemování zelené plochy obou erbů. Největší práci při retušování si žádal číselník slunečních hodin, malba byla celá fixována na závěr.⁷⁶

7.3. DŮM ČP. 125

Začátky stavení spadají do předrožmberské doby do 14. století, v této době se znázornila dvě stavební místa, která obsahovala hluboké parcely vedoucí k zadní obvodové cestě k městskému jádru. Dvě prvotní stavební složky připomíná kompozice dvou skupin sklepů a dále dochované traktování přízemí.

Prvotní zápis, který se vztahuje k tomuto objektu, je z roku 1770. Pekař Josef Pascher byl novým vlastníkem domu, který si zakoupil od Andrese Gayera, tato koupě byla potvrzena až v roce 1785. V roce 1795 se novým vlastníkem domu, k němuž náležela i domácí zvířata, pole, louka a peníze, stal syn pekaře.

Syn ale byl nucen dům vyměnit za levnější, a proto se domluvil s panem Galfym, který mu ho předal se symbolickým doplatkem. Tím domem byl objekt čp. 85. Ale když v roce 1801 nastaly požáry, nebylo zcela jasné, v kolika procentech byl zasažen i samotný dům čp. 125. Pan Galfy, který v té době dům vlastnil, připojil dům k věnu své dceři. Ten byl poté prodán manželům Grossingerovým, kteří o něj pečovali v 60. letech 19. století.⁷⁷

Částečné modifikace a úpravy, které v tomto domě možná provedla rodina pekaře Paschera a po ní rodina řezníka Galfyho, neměly, v současných volně přístupných

⁷⁶ Jiří Čech, *Zpráva o restaurování tří nástěnných obrazů na fasádě Obecního úřadu v Benešově nad Černou, okres Český Krumlov*, Praha 2002.

⁷⁷ Hrubý (*pozn. 39*), s. 5.

podlažích, moc typickou formu, podobně jako mladší zásahy například předělení mázhauzu a zadní spížíky za mázhausem překlenuta segmenty do traverz.

Předpoklad dvou gotických hloubkových dvojtraktů se zadními komorami je doposud zachován v přízemí, sklepy, které pojímaly studny, měly prvotní východ rovnou na náměstí. V závěru pozdní gotiky je zřejmé, že oba dva domy spojil nový majitel, který je poté charakteristicky přestavěl.

Tato zformovaná přestavba, už na dnešní stavební linii značí jeden z nejnádhernejších objektů, jehož dominantou byla vysunutá parcela uprostřed náměstí. Přestavbu a vůbec spojení obou domů ještě v pozdní gotice je doloženo jevem, že současná renesanční klenba mázhauzu byla vystavěna na jednotlivě přistavených polopilířích. Dalším jevem je pozice gotického portálku na nádvorní straně, který je v současnosti orientován do novodobého dvorního přístavku. Jestliže na toto místo nebyl portálek přemístěn druhotně, pak jeho obezdívka odstranila průjezd na dvůr původně nezávislého západního domu, čímž průjezd pozbyl funkce po propojení obou objektů svoji funkci.

Nejvýznamnějším prvkem, který byl z pozdní gotické přestavby zachován, je zazděný sedlový portál ve spížce za nynějším nárožním mázhauzem, s profilovanou obvodovou cestičkou, který zároveň znázorňuje předtím rozdílnou úroveň podlah vedlejší gotické komory umístěné v zadní části domu. Tyto dva spojené domy zaručeně měly dvouštitové průčelí, eventuálně dvě valby směrem na náměstí, které souvisí s hloubkově orientovanými střešními sedly se středním žlabem.

Tato pozdně gotická přestavba byla stejně významná jako její následující přestavba renesanční. Renesanční přestavba byla započata někdy kolem roku 1579, jak udává letopočet na portálu v mázhauzu. Je tedy více než zřejmé, že s renesanční přestavbou se začalo ještě před samotnou výstavbou současné radnice, která se nachází v sousedství. Můžeme se domnívat, že renesanční přestavba má značný podíl na tom, že stavba je architektonicky nejvýznačnějším stavením tehdejšího náměstí. Díky zachování takřka všech

hlavních konstrukcí tenkrát vytvořil nynější mázhauz a hřebínkové klenby všech sousedních prostranství realizované především z cihel.⁷⁸

Díky této možnosti byly pro udržení nově zrealizovaných kleneb do určité míry přezděny některé vnitřní zdi. Do původního průjezdu západního domu bylo vsunuto nové schodiště a následně se i pozměnilo a zdokonalilo 1. patro. Z pozdně středověkého statusu se zachovaly klenby sklepů a zřejmě zadní kamenný díl klenby chodby v průjezdu na dvůr s vedlejším starším lomeným pasem. Nelze opomenout, že možná v renesanci se již vyvinul i vnitřní spojovací průraz mezi oběma sklepy a dále i střecha nad stavbou, která je orientována souběžně s uliční frontou.

V 19. století bylo stavení značně zanedbáváno a tento fakt vedl ke zřícení střechy a stropů v prvním patře a menší částí i v přízemí, narušila se i statika některých kleneb a tento stav vedl až k havarijnímu pohledu. Rozklad a samotné ničení budovy se pozastavily a zpomalily díky provizornímu zastřešení torza stavby. Objekt se přestavoval převážně z důvodu častých požárů, stávající podoba náleží celkové klasicistní přestavbě z konce 19. století, tato úprava obnášela například kuželkové, parapetní výplně, jejichž inspirací je renesanční a barokní palácová architektura.⁷⁹ V současnosti se v přízemí budovy nachází informační centrum, ordinace dětského lékaře, klub důchodců. V prvním patře jsou místnosti, které náleží zubnímu a praktickému lékaři, a dále knihovna. V dnešní době je stavení celkem udržované a renovované.⁸⁰

Jedná se o jednopatrový měšťanský dům, který je umístěn na severní straně náměstí. Jeho uliční čára vystupuje o několik centimetrů dopředu a vytváří tak nároží zaniklé příčné uličky.⁸¹

⁷⁸ F. Kašička, L. Lancinger, N. Procházková, (*Benešov nad Černou, okres Český Krumlov, dům čp. 125, Stavebně historický průzkum a architektonické vyhodnocení objektu*), Praha 1995, s. 16.

⁷⁹ Kašička, Lancinger, Procházková (pozn. 78), s. 17.

⁸⁰ Kašička, Lancinger, Procházková (pozn. 78), s. 18.

⁸¹ Kašička, Lancinger, Procházková (pozn. 78), s. 5.

Prostory jsou rozděleny na sklepy, přízemí a první patro. Přízemí je tvořeno hlavně z hloubkového čtyřtraktu a v nárožní části obsazuje rozsah dvou traktů mázhaus. V později oddělené průjezdní části mázhausu se na dlážce zachovaly kamenné desky a dále navazující chodba ke dvoru byla zakryta příčkou s menšími dveřmi. V místě pod prostřední západní lunetou, nacházející se v klenbě, směřuje do těsnějšího traktu olištovaný, žulový portál, který obsahuje letopočet „MDLXXVIII“ 1568. [Obr. 7] Nad portálem se nachází nadsvětlík, který má stejné lištování, zároveň podobný portál s nadsvětlíkem je pod zadní stěnou mázhausu. Rozdíl mezi těmito dvěma portálky je v tom, že druhý již není označen letopočtem. Objevuje se i fresková výzdoba. [Obr. 8] V zadržce portálu, který vyznačuje vjezd k náměstí, jsou zachované patníky.⁸² Zadní součást průjezdu mázhausu vymezuje omítnutý lomený pas.[Obr. 3]

Žulový portál a nadsvětlík zpřístupňuje komoru v zadním čele mázhausu. Prostor je však pod klenbou, která je z cihel původního renesančního stylu, proto je z převážné části omítka poškozená. Na komoře je zajímavé, že se dochovaly pozdně gotické fragmenty. Fragmenty jsou patrné například u zazděného portálu v severní straně, který je z malé části zakryt renesanční klenbou. Stejná stěna ještě odkrývá starší vrstvy omítek, které se také skrývají pod již zmíněnou renesanční klenbou.⁸³

Do středního dílu traktu v mázhausu se vstupuje uvedeným portálem s datací s nadsvětlíkem, v prostoru je výškový rozdíl, který vyrovnává před portálem předložený stupeň. V úseku za portálem navazuje část klenby popisovaného traktu s renesanční klenbičkou segmentového profilu, které mají ještě tři trojice drobných výsečí. Naproti spojují vrcholy hřebínky, jež protíná následující hřebínek v podélné ose klenbičky, jenže tento hřebínek je vprostřed přerušeny kamenným otvorem.⁸⁴

V chodbovém traktu se nachází ještě spousta dalších otvorů. Jeden z otvorů je otevřený a vlastní mladší výplňové dveře, druhý je zazděný, oba otvory vedly do západního traktu

⁸² Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 8, 9.

⁸³ Ibidem

⁸⁴ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 10.

stavby. Ve stejné boční straně u schodiště do patra se vyskytuje vstup do sklepního prostoru, prostor je uzavřený z chodby dveřmi s dřevěným rámem. V tomtéž traktu je menší nestejněměrné území, ve kterém se rovněž nachází okno do náměstí. Do prostoru se vstupuje z předchozí chodby, kde byly původně prosklené vyplněné dveře stojící ve slabší dělící příčce. Současná přední zeď do náměstí je stejně slabá.⁸⁵

Další částí v prostoru přízemí je chodbička, která se line podél nástupního ramene schodiště do 1. patra. Na boku se nachází široká nika s dveřmi do vedlejšího traktu. Zajímavý prvek má novodobý dvorní přístavek a to, že je na jeho stranu zaměřován gotický sedlový portálek z předchozí chodby. Zadní část těsnějšího dílu traktu měl v době, kdy byla napsána studie o stavu budovy (rok 1995), propadlý dřevěný strop a tím byl prostor architektonicky nedůležitý. Dnes jsou již stropy rekonstruované.

Schodiště do prvního patra je dvouramenné s dřevěnými stupni. Po obvodu celého schodiště jsou odkryté části zdiva [Obr. 16, 17], které ale blíže neurčují původní charakter přímo nad schodištěm je vidět část výzdoby [Obr. 18]. Nástupní rameno má delší než rameno výstupní, to je o něco kratší. Druhý portálek je pravoúhlý s nadsvětlíkem a tímto portálkem se vchází do chodby k novodobému dvornímu přístavku. Dveře již schází, zbyly pouze skoby na závěsy.⁸⁶

První patro vlastní celkem 8 místností, jeho prostory byly před zpusťšením plochostropé pod omítnutými podhledy. V roce 1997 se provedl výzkum domu a v této době stropy chyběly. Mezipodestová síň, ve které se odkrývá schodiště, je v zadní části vyzděna lomovým kamenem a v ose prolomena otvorem. Ve zdivu, které se vytvořilo zřejmě ve středověku, je patrný lomový kámen a cihly.⁸⁷ Všechny místnosti v patře mají známky

⁸⁵ I Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 10.

⁸⁶ Ibidem

⁸⁷ F. Kašička, N. Procházková, *Benešov nad Černou, okres Český Krumlov, dům čp. 125, Dodatek ke stavebně historickému průzkumu, po zpřístupnění 1. patra*, Praha 1997, s. 2.

středověkého lomeného zdiva. V místnosti vedle schodiště jsou patrné i renesanční omítky, ale na východní straně místnosti je dokonce zbytek pozdněgotické omítky.⁸⁸[Obr. 3]

Sklepní prostory jsou sdružovány stísněnou uličkou a vyskytují se hlavně pod plánem západního hloubkového traktu, a pak pod nárožním mázhausu. Vstupní část sklepa pod středním úsekem plochostropého západního traktu stavby se nachází pod valenou klenbou s půlkruhovým průřezem a otisky šalování.⁸⁹

Ve sklepech se nacházejí dva typy výsečí, opět v klenbě segmentová výseč a to v místě podezděného klesajícího schodiště a dále nad vedlejším průchodem směrem k východní skupině sklepů se nachází trojúhelná výseč v půdorysu. Je možné, že již ve středověku byla vyhloubena studna v místě u schodiště s kamennými stupni. Severní strana prostranství je uvolněna širokým půlkruhovým pasem, na jižní straně je uzavřena cihelní novodobou příčkou. [Obr. 3]

Sklepní kus u náměstí formoval s původním sklepem individuální prostor, kde se nalézá shoda šířky a parametrů se šalováním. Na levé straně čela prostoru se narušilo lomové zdivo, když se stavěl vodovod, vylámaly se pro něj drážky ve zdivu.⁹⁰

Do sklepa při náměstí a k vedlejšímu malému místu po východní části se popisované prostranství odmyká průchody pod rozšířenými valenými pasy. V severní části se uprostřed postranních kamenných přízdívek vyskytuje pravděpodobně rostlá zem.

Velký sklep pod mázhausem podle půdorysu nenavazuje na venkovní obvodové konstrukce stavby. I na valené klenbě v tomto sklepě se nacházejí stopy šalování. V rohu orientovaném k náměstí vychází z místa rozšířená nika starobylejšího výlezu rovnou na ulici, který je ale v sestaveních o něco mladší než kamenná klenba vlastního sklepa.⁹¹

⁸⁸ Kašička, Procházková (*pozn. 87*), s. 4.

⁸⁹ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 12.

⁹⁰ Ibidem

⁹¹ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 13.

Ve vrchní straně čel sklepa se vyskytuje ještě mladší kamenná zadržka uprostřed dvou patrných svislých spár. V zadní části sklepa byla vykopána kruhová studna, jejíž jemně tesaný kamenný okraj nad podlahou sklepa vyznačuje letopočet 1861 a monogram.⁹²

Umístění nárožního sklepa pod později vystaveným mázhauzem dále od líce současného průčelí nadto podle všeho podotýká, že dřívější domy měly asi zubovitě předsunuté stavební linie, rovněž jako je tomu dosud u průčelí domů při severním boku lokálního farního kostela sv. Jakuba. Stavby poté měly zřejmě běžnou hloubkovou dvoutraktovou náchyllost s nepodsklepenými průjezdy na dvůr a s vysunutou zadní spízkou s rovinami podlah rozdílnými od přední části domu.⁹³

Mázhaus v přízemí je přidělaný a je zaklenut renesanční, cihelnou neckovou klenbou, hrany této klenby jsou zdůrazněny vysokými hřebínky. Klenba byla vsunuta posléze do úhlu starších venkovních obvodových zdí, k nim byly přistavěny hmotné polopilíře.

Klenba v zadní části průjezdu mázhaisu má převážně půlkruhový pas ve vnitřním úseku a to samé i valený úsek. Do klenby v dělicí části lomeného pasu je vsazen železný kruh. Zadní úsek valené klenby v části průjezdu je bez výsečí, materiálem je lomový kámen, který je starší než předchozí díl.

Chodbový trakt v přízemí je zaklenut valenou klenbou a uličním průčelím, předeck klenby i s výsečemi je segmentový.⁹⁴

Chodbička, která náleží nástupnímu rameni schodiště do 1. patra, je hned pod začátečním ramenem schodiště završena klenbičkou, která je lemována několika florálními motivy.⁹⁵ [Obr. 10 - 14] Vstup do této chodbičky je lemován sklípkovou klenbou s florálním motivem. [Obr. 9, 15]

⁹² Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 14.

⁹³ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 15.

⁹⁴ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 10.

⁹⁵ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 12.

První patro domu, kde se nachází čekárny, má rovněž zdobenou klenbu florálními motivy, dále je na obou koncích klenby vidět motiv zřejmě části závěsu. Ale klenba není odkrytá celá, tudíž lze zatím polemizovat nad samotným významem této namalované látky.⁹⁶ [Obr. 19 – 21]

Zadní část sklepa traktu je rovněž zakončena valenou klenbou z lomového kamene a opět s otisky šalování. Klenba nad nikou, která má zalepené okénko, má vyříznutou pětibokou výseč. Chodba i celý prostor sklepů jsou zakončeny opět valenou klenbou a pod omítnutým segmentem je lomový kámen a cihly. Zalomená výseč klenby nad skulinou je vyklenuta z cihel, cihelný je opět i segmentový pas ve vrchní straně čel prostranství a valená klenbička za ním, stoupající směrem k prostoru náměstí.⁹⁷

Vodorovné členění fasády utváří kordonový pás, který je zároveň profilovaný, a dále fasádu tvoří části hlavní římsy. Individuální osy nacházející se v přízemí budovy odlučují široké lizény pokryté pásovou rustikou. Levá krajní lizéna postupuje bez přerušení až k hlavní římsě, v přízemí lizéna schází.

Na levé straně v přízemí se nachází tři okna, která jsou vykrojena v hladké omítce, jsou uzavřena odsazenými okenními rámy. Nad otvory se odkrývají nadokenní římsy, které mají renesanční základ a jsou složitě profilované.⁹⁸ Nad oknem s mříží byla před rekonstrukcí patrná vrstva omítky renesančního původu, nyní je omítka novodobá bez známek staršího původu. Z původního vjezdového portálu do budovy je znám pouze plochý klenák a zaoblené patníky, tento vjezd se upravil do dveřního rámu se dvěma dřevěnými křídly.

V 1. patře se nachází pět stejných oken, která jsou řešena pomocí olištované šambrány a podložena parapetní římsou. Zajímavostí na průčelí jsou samotné výplně parapetů, jsou totiž tvořeny plastickou balustrádou, která je složena ze šesti omítnutých polokružek. Patro je zakončeno korunní římsou.

⁹⁶ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn.* 78), s. 12.

⁹⁷ Ibidem

Jednoosé boční průčelí je vesměs shodné s modifikací hlavní fasády. Nad vstupním žulovým portálem je vidět v kameni vytesané číslo popisné se znakem růže. [Obr. 22] Okénko, nacházející se v přízemí, je bez vnějšího rámování a schovává ho mříž z prutů. Nad tímto okénkem je patrný úsek profilované římsy, který svou pravou částí proniká do místa bývalé uličky. Okna v prvním patře mají shodné členění jako okna k náměstí, mají rovněž plastickou balustrádu a nadokenní římsu. Na této straně se zachovala profilace hlavní římsy. [Obr. 23]

Vnější průčelí je převážně v klasicistní úpravě. Výhradně nadokenní římsy v přízemí jsou ve své podstatě stále renesanční. Dvorní průčelí nynější úpravy je bez jakýchkoli ozdobných prvků.⁹⁹

⁹⁸ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 5.

⁹⁹ Kašička, Lancinger, Procházková (*pozn. 78*), s. 6, 7.

7.3.1. Exkurz. Středověká pekárna v domě čp. 125

V archeologických výzkumech prodlouženého traktu domu je zaznamenáno, že renesanční přestavba je podložena při podrobnějším průzkumu sondami pod povrchem, kde byly nalezeny příčky a nosné zdi již zaniklého objektu. V dohlednosti severního závěru domu byla nalezena porušená cihlová stropní klenba, která dokazuje renesanční a i pozdější přestavby a úpravy v době klasicistní. Zajímavějším nálezem se stal v severozápadní části sondy objekt, který měl čtverhranný tvar, sloužil zřejmě jako skladištní stavba zakrytá dřevěnou bednou a hnědočervené dlaždice se vyskytovaly na dně objektu.

V totožném úseku se nacházel podklad nosného pilíře, ten předešlý objekt zahaloval a byl odtrhnut spárou od vnitřního líce. Na propojení materiálů objektů byla převážně použita hlína a malta, dále lomový kámen. Byl nalezen ještě další totožný objekt, který se objevoval v části přizděné vnitřnímu líci zdi. V domě se našla i keramika, která spadá do 16. století, nacházela se v části vrstev, které překrývaly stávající pilíře koruny.¹⁰⁰

Při prozkoumání interiéru domu se našla dvě torza dvoukomorových pekařských pecí, které zřejmě spadají pod vlastnictví domu v době, kdy patřil pekaři Pascherovi. Nedaleko od domovnímu traktu se nacházela pec, která měla obdélníkový tvar, byla zaměřena od východu na západ. Předpecní jáma byla odloučena od topeniště kamenným ostěním, které vytváří skulinu o šířce 60 cm. Prostranství bylo prokládáno kamennými plotnami a uzavřeno vertikálně umístěnými kamennými panely s cihlovou korunou, tento fakt je možné považovat za stopu po pecní klenbě. Přibližná délka pece byla 5 metrů.

Protější pec, která se nacházela asi 2,5 metru od první pece, byla umístěna ve stejné úrovni. Předpecní jáma byla vymezená v západní polovině domu. Cihly stěn pece byly zachovány pouze v rozmístění do tvaru obdélníku a pouze ve dvou etážích. Sondážními průzkumy se podařilo odkrýt i popelové vrstvy pecí, které vznikají obvyklým vymetáním topiva z topeniště. V plochách zásypových se našlo několik komplexů keramiky, které

¹⁰⁰ Hrubý (*pozn. 39*), s. 5. (v exempláři stavebně historického průzkumu, který jsem měla k dispozici, chyběla k části domu obrazová dokumentace).

rovněž jako předchozí patří do 16. století. Nalezená keramika byla překvapivě z pálené hlíny.¹⁰¹ [Obr. 3]

Z doložených dokumentů a z výpovědi pamětníků fungovaly obě pece zároveň. A to tím způsobem, že pekař obě pece večer předehrál, aby ráno dosáhly požadované teploty na pečení bochníku, které po vymetení sazí do pecí vložil. Provoz pecí se vztahuje do doby císaře Rudolfa II., tedy do 15. a 16. století. Tyto pece lze považovat za nejvzácnější nález nemovité stavby, jelikož se jedná o nejstarší pekárny v jižních Čechách, které byly doposud objeveny.¹⁰²

V západní části traktu domu bylo nalezeno dřívější kamenné zdivo, které předtím náleželo hospodářské budově nebo jako základ stodoly. Podle průzkumu se jedná o zdivo ze 14. – 15. století. Vrstvení zahalující část zdiva obsahovalo keramiku, která je o jedno století mladší než samotné zdivo. Tato skutečnost se může zařadit do vrcholného středověku, eventuálně do raného novověku. Ovšem nejzajímavějším prvkem vykopávek byl nález torza zahloubeného objektu, vyskytoval se v zadním, severním konci městiště. Prohlubenina byla ale zakryta a porušena již zmiňovaným zdivem. V nejspodnější části objektu byla nalezena keramika, která pocházela z konce 13. století.¹⁰³

Výsledky archeologického sledování se dají shrnout do jednoho celku. Za nejstarší dobu, kdy byla budova osídlena, můžeme považovat díky nálezům keramiky druhou polovinu 13. století. Více nálezů z dané doby bohužel nebylo, u zaniklého traktu domu se dají charakterizovat tři stavební fáze. Nejstarší částí je suterénní zděná stavba, ke které se vztahuje i vstupní šíje a kamenné schody.

Vnitřní zařízení budovy bylo opatřeno dřevěnou podlahou a pravděpodobně i jednoduchým dřevěným mobiliářem. Ve stejné době se vybudovaly i dva sklepní prostory při uliční čáře, které dobově náleží svou konstrukcí zdiva stavby. Nenalezly se ovšem žádné uměle vytvořené vodní zdroje, je tedy možné, že dřívější obyvatelé domu získávali vodu ve

¹⁰¹ Hrubý (*pozn. 39*), s. 6.

¹⁰² Malá (*pozn. 2*), s. 336.

¹⁰³ Hrubý (*pozn. 39*), s. 6.

14. století ze studen, které dosud nebyly podrobněji zkoumány. Stavba zanikla při plánované přestavbě, kterou můžeme datovat dle zasypané keramiky k 15. století.¹⁰⁴

Na tuto část se vztahuje přestavba vrcholně gotická, kdy se spojily oba sousední domy v jeden objekt. Přitom bylo zužitkováno letitější obvodové zdivo na západní a východní straně, severní závěr se poté přeložil o 3 cm dopředu k uliční linii, tím byl zkrácen další kamennou zdí, která se nacházela přibližně v půlce dřívějšího zavaleného sklepa.

Vnitřek v tomto období fungoval jako spíše výrobní neobytná součást městské jednotky, dokazuje to baterie dvou pekařských pecí. Není ale zcela jasná otázka výstavby pecí, je možné, že byly vystavěny v rámci této stavební fáze později nebo je předstihovaly o něco starší výrobní objekty tohoto druhu. První pec svou konstrukcí patří do klasického využití, tedy k obvyklému typu. Nicméně druhá pec vlastní nápadnou slabou cihlovou stěnu, tudíž je jasné, že nemohla svou konstrukcí plnit tepelnou funkci, je tedy možné, že plnila zcela jinou funkci, než je běžné.

Bohužel zánik vnitřního prostoru s pecemi se datuje ke konci 16. století, potvrzení plyne z nálezů keramiky a i stříbrné menší mince Maxmiliána II., která se našla v zásypu první pece. Dle těchto informací je možné se domnívat, že se mince může vztahovat k renesanční přestavbě domu učiněné v roce 1579. Zajímavým faktem je dekorace a tvar poklic keramiky, protože odpovídají z větší části těm poklicím, které se vyskytovaly v rakouském Podunají v 15. století. Je tedy možné potvrdit, že které strany postupovala kolonizace v Novohradských horách v období 13. a začátkem 14. století.¹⁰⁵

Tuto přestavbu v období renesance, ve které pominul vnitřek zadní části objektu s pecemi, je možné dokázat díky třem dochovaným patám pilířů, které jsou přizděny k vnitřní vrchní straně obvodové zdi. Totožné stavební složky jsou zřejmé v průjezdu a následujících dílech přízemí objektu. Je celkem možné, že rovněž jako v těchto příkladech měla tělesa i ve zrušené části stavby úlohu nosných pilířů pro patrové sestavení. V dané době byl

¹⁰⁴ Hrubý (pozn. 39), s. 7.

¹⁰⁵ Malá (pozn. 2), s. 336.

nepochybně vystavěn přístavek kolem východního rozhraní parcely a hospodářská budova v jejím severním závěru, podklady byly odhaleny v podstatě ve všech průzkumech.¹⁰⁶

7.4. SLOUP SV. JANA NEPOMUCKÉHO, BOŽÍ MUKA, KAŠNY

7.4.1. SLOUP SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Sloup sv. Jana Nepomuckého stojí na vysokém podstavci uprostřed náměstí, naproti radnici a obsahuje celkem 4 sochy: sv. Jana Nepomuckého, sv. Floriana, sv. Šebestiána a sv. Rocha. Sloup spadá do barokního slohu, byl postaven v roce 1726 a jeho autorem je pravděpodobně J. Dietrich. Sloup prošel několika obnovami v důsledku válek, častých požárů a přírodních jevů. Zákroky byly realizovány v letech 1775, 1803, 1853, 1903, 1930. Celá stavba je z vápence, pouze balustrády jsou ze žuly.¹⁰⁷ [Obr. 36]

Sochu lemují osmihranné zábradlí ze žuly, které vlastní čtyřhranné kuželky. Na východní straně je zábradlí vybaveno kovovými dvířky. Uprostřed se tyčí trojboký testament s plastickými zrcadly a barokní korintskou částí, jejíž žerď je zdobena obloučkovým reliéfem a třemi andělíčky, také cheruby. Do dekorativní hlavice byly během restaurování zapuštěné prosklené schránky, které obsahovaly zřejmě květinové motivy.

Na každé ze tří stran stojí sochy, severovýchodně sv. Florián, jihovýchodně sv. Šebestián a západně sv. Roch, na úplném vrcholu sloupu stojí sv. Jan Nepomucký [Obr. 47]. Na každé straně jsou znázorněny reliéfy. Na východní straně u sochy sv. Rocha je vyobrazen sv. Dominik s Pannou Marií, na severozápadní straně u sochy sv. Floriána se nachází reliéf sv. Leonarda a na jihozápadní straně zavraždění sv. Václava.

Na soše sv. Jana Nepomuckého je vidět kovová koruna s pěti hvězdami, sochy sv. Šebestiána a sv. Rocha obsahovaly pouze stopy fragmentů po kovových svatozářích, které

¹⁰⁶ Hrubý (pozn. 39), s. 7.

¹⁰⁷ Jan Korecký, *Restaurování sloupu sv. Jana Nepomuckého v Benešově nad Černou II. Etapa – 1990*, s. 4.

jsou v současné době obnovené a jasně viditelné. Během restaurování vznikly hypotézy, že měli mít světci více kovových atributů jako například poutnickou hůl u sv. Rocha [Obr. 37].

Na svatojánském sloupu jsou vytesány 3 nápisy. V době před rekonstrukcí nápisů nebyla slova jasně čitelná. Na přední straně je nyní vidět latinský nápis: „Lateqve in popvlo ad avgende sancti rosarii devotioni“ [Obr. 45], na levé straně se objevuje rovněž latinský nápis: „Deipare tvmreliqvis tvtelaribvs sanctis honori 1990“ [Obr. 40] a poslední nápis na pravé straně v latině: „Beneschoviensivm sancte indvstria pietas posvit et renovavit 1775 1803 1853 1904“ [Obr. 51].

Restaurování sloupu bylo rozděleno na tři etapy. V první etapě se restaurovaly sochy sv. Floriána a Rocha v roce 2010. Sv. Florián [Obr. 48] byl do té doby v dezolátním stavu stejně jako ostatní sochy. Byly napadeny lišejníky a přírodními podmínkami docházelo ke zvětralinám, poškozena byla i statika sochy a kámen byl napaden korozi. Socha světce v té době postrádala horní část praporu, která mu byla dodána během restaurování. V attributech dané sochy vznikly nejasnosti vlivem dřívějších restaurovaných prací. Dům nacházející se za pravou nohou a pravá ruka s vědrem jsou soše přidány, nejsou původními prvky. Vědro je dle atributů dané osoby neúplné, tedy bez tekoucí vody. Tento fakt značí neúplné provedení celkového atributu.

Socha sv. Rocha ukazuje levou rukou na morovou ránu na noze. Za jeho levou nohou se nachází pes, který patří mezi jeden z atributů. Podle ikonografie by měl pes držet v tlamě chleba, který nebyl před restaurováním patrný, neboť restaurátoři nebyli dostatečně seznámeni s celkovou symbolikou postav v jejich předešlém provedení. Pravá ruka pomyslně drží hůl, která světci náleží, ale nevyskytovala se. Zaslouhou restaurátorů mu byla poutnická hůl dodána v kovovém materiálu.¹⁰⁸

Jako zvláštní prvek svatojánského sloupu jsou dvě korunky na hlavě Panny Marie a Ježíška.¹⁰⁹ Úplný význam zhotovitele sochy nebyl zjišťován, ale domnívám se, že tyto

¹⁰⁸ Jan Korecký, *Restaurování Svatojánského sloupu z Obce Benešov nad Černou, I. etapa – rok 2010, restaurování soch sv. Floriána a sv. Rocha*, Prachatice 2010, s. 8.

¹⁰⁹ Korecký (*pozn. 107*), s. 3.

dvě postavy jsou nejvýznamnějším prvkem celého sochařského provedení kvůli jejich náboženskému významu.

Ve druhé Etapě restaurátorského průzkumu v roce 2011 se jednalo o sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Šebestiána [Obr. 42]. Hlava sv. Jana Nepomuckého se sklání ke křížifixu, celé tělo je natočeno doprava. Křížifix drží v pravé ruce a levou ho přidržuje. Stejně jako u přechozích soch byl sv. Jan Nepomucký poškozen povětrnostními podmínkami, srážkami a dalšími přírodními podmínkami. Objevovaly se praskliny a trhliny. Svatozář byla poškozena korozí. Soše sv. Šebestiána před restaurováním chyběla ruka a část zápěstí, po opravě bylo vše zrenovováno a nahrazeno novými částmi. Jako u všech předchozích soch, ani tato nebyla bez vnějšího poškození. Vyskytovala se spousta trhlín, prasklin a mechanického poškození.¹¹⁰

Objevují se domněnky, že sice socha zobrazuje sv. Šebestiána, ale ani zdaleka mu není podobná svými atributy. Sv. Šebestián je zpravidla zobrazován jako mladík, který je proklán šípy u stromu. Tyto atributy vyznačují význam umučení. V zobrazení na svatojánském sloupu má na sobě uniformu z pretoriánské gardy, možné vysvětlení tkví z Šebestiánova života v povzbuzování jeho společníků při cestě na popraviště. Ale jako morový patron je často vyobrazen se sv. Rochem, tedy na tomto sloupu svůj význam plní.

Celkový vizuální dojem sloupu a převážně hlavní postavu sv. Jana Nepomuckého vyzdvihují okřídlené postavy, mezi které patří andělíčci, cherubíni a putti, jenž jsou oblíbenými prvky barokního umění.¹¹¹

Třetí etapa restaurování, která se konala v roce 2012, se věnovala reliéfům, spodní části sloupu a hlavici. Reliéfy vyobrazují zavraždění sv. Václava [Obr. 49, 50], sv. Dominika s Pannou Marií [Obr. 43, 44] a sv. Leonarda [Obr. 38]. Celkový stav památky byl před restaurováním v havarijním stavu, obsahovala opět praskliny a trhliny, které mohly způsobit celkové zničení památky a zborcení. Všechny části sloupu byly vyčištěny, znovuobnoveny ochrannými prostředky proti větru a některé části nahrazeny novými tmely.

¹¹⁰ Korecký (*pozn. 107*), s. 4.

¹¹¹ *Ibidem*

Před obnovou měla korunka Panny Marie a Ježíška černou barvu, po obnovení byla pozlacená.¹¹²

7.4.2. ATRIBUTY A VÝZNAMY SVĚTCŮ NA SLOUPU

Na dekorativní hlavici se nacházela sklíčka se sušenými květinami, ta byla nahrazena jmény sv. Honorát [Obr. 52], který byl patronem pekařů, je to odkaz zřejmě na pekaře, který vlastnil jeden z významných domů na náměstí. Sv. Vitalis [Obr. 41] jako odkaz na mučedníka, který byl křesťanem a za to měl zemřít. Sv. Simplicius [Obr. 46] byl papež, který se snažil v Římě udržet myšlenku na Ježíše Krista jako boží osobu nikoliv jako člověka. Nikde není informace, proč byla zvolena na tři zrcátka jména těchto světců. Domnívám se však, že spojitost může být v historii Benešova. Pekař byl jedním z bohatších měšťanů obce, a proto je i uctíván, mučedník byl vyzdvihnut jako patron za udržení si své víry v obci a papež byl rovněž spjat s vírou a důležitou složkou Krista jako Boha nikoliv jako obyčejného smrtelníka.

Klíčová postava na vrcholu sochy je sv. Jan Nepomucký [Obr. 47], který je patronem diskrétnosti a dle pověsti odmítl prozradit králi Václavu IV. tajemství Žofie, královy manželky. Byl zavražděn a podle pověsti nad místem jeho utonutí zářilo 7 hvězd, proto jsou hvězdy ve svatozáří jeho atributem. Historickým faktem však byl spor mezi králem a duchovenstvem, do kterého se Jan zapletl jako odpůrce nového vlastníka opatství, kterého chtěl král zvýhodnit před ostatními. Jan byl notářem na generálním vikariátě pražského arcibiskupství a pomohl mnichům zvolit v rychlosti nového opata. Král nechal Jana upálit a poté byl shozen z mostu do řeky. Jan Nepomucký je patronem proti povodním a pomluvám.¹¹³ Atributem je též jazyk, palmová ratolest, krucifix v náručí, občas je zobrazován s prstem před ústy jako znamení zachování mlčenlivosti.¹¹⁴

¹¹² Lukáš Hosnedl, *Restaurování svatojánského sloupu z Obce Benešov nad Černou III. Etapa, Restaurování středové architektury – spodní postament, trojboký sloup s reliéfy, dekorativní hlavice*, Zlín 2012, s. 5.

¹¹³ Elizabeth Hallamová, *Světcí, Kdo jsou a jak vám pomáhají*, Praha 1996, s. 16.

¹¹⁴ Věra Remešová, *Ikonografie a atributy svatých*, Praha 1991, s. 31.

Postava sv. Rocha [Obr. 37] je patronem léčitelství, moru a poutníků. Za svého života se v průběhu morové epidemie staral o nemocné. Jeho léčitelství bylo bráno jako zázračné, při putování po Itálii se sám morem nakazil, ale podle legendy se o něj starali andělé a pes mu přinášel chléb k jídlu. Zemřel ve vězení, kde byl zadržen jako vyzvědač v Lombardii.¹¹⁵ Jednou z interpretací Rochova života je také jeho příchod zpět domů, kdy vypadal vyhuble až ho ani rodinní příslušníci nepoznali a považovali ho za podvodníka.¹¹⁶ Jeho atributy jsou rány na nohou, které znázorňují morové boule, pes, který někdy při vyobrazení drží chléb v tlamě, a anděl, jenž léčí rány.¹¹⁷

Další z postav vyskytující se na sloupu je sv. Florián [Obr. 48]. Florián se stal patronem povodní. Za jeho života byl umučen z důvodu vyznání víry v Lorchi za dob císaře Diokleciána. Jeho mučednická smrt měla celkem tři části, nejprve ho bili bičem, poté stáhli z kůže a nakonec byl vhozen do řeky, někde se uvádí, že měl kolem krku uvázan kámen, někde mlýnské kolo.¹¹⁸ Interpretace svěťce je v různých dokumentech rozdílná, uvádí se totiž, že je patronem proti ničivému ohni, a proto je často zobrazován s vědrem vody, jak hasí požár na domě. Mezi jeho atributy patří mlýnské kolo a brnění.^{119 120}

Poslední sochou na sloupu je sv. Šebestián [Obr. 42]. Je to další z mučedníků, který působil za vlády císaře Diokleciána a stejně jako ostatní vyznavači křesťanské víry byl mučen. Jeho mučení mělo podobu živého terče pro lučištníky, ale při tom nezemřel, jelikož mu byly rány vyléčeny sv. Irenou. Dioklecián se o jeho znovuzkříšení dozvěděl, nechal ho zbít holemi a tím Šebestián zemřel.¹²¹ Mezi jeho atributy patří šíp, luk, kyj, kmen stromu, u

¹¹⁵ Donald Attwater, *Slovník svatých*, Praha 1993, s. 334.

¹¹⁶ Hallamová (*pozn. 113*), s. 107.

¹¹⁷ Remešová (*pozn. 114*), s. 50.

¹¹⁸ Hallamová (*pozn. 113*), s. 160.

¹¹⁹ Remešová (*pozn. 114*), s. 23.

¹²⁰ Attwater (*pozn. 115*), s. 139.

¹²¹ Attwater (*pozn. 115*), s. 359.

kterého byl přivázán jako živý terč, někdy také koruna. Je patronem lučištníků, atletů, vojáků, jelikož byl sám důstojníkem v císařské gardě.^{122 123}

Na jednom z reliéfů sloupu je viděn výjev sv. Leonarda [Obr. 38]. Tato osoba byla za svého života francouzským šlechticem, který se uchýlil k poustevnictví a zabydlel nedaleko Noblackého lesa. Když Chlodvík, který v té době vládl, jel se svou těhotnou ženou na lov, jeho žena začala v lese rodit. Leonard se za ženu modlil a Chlodvík mu za jeho pomoc a zázrak daroval zemi, kde si později založil opatství Noblac. Sv. Leonard je patronem poustevníků, porodů, uvězněný z toho důvodu, že opět díky modlitbám osvobodil prince Bohemonda, který byl zajat ve Svaté zemi. Mezi jeho atributy patří pouta, řetěz, okovy. Na svatojánském sloupu je Leonard vyobrazen s okovy v ruce a žehnacím gestem, nad ním hlavy andělíčků. [Obr. 39]¹²⁴

Druhou část sloupu obsahuje reliéf se sv. Dominikem a Pannou Marií [Obr. 43, 44]. Sv. Dominik byl zakladatelem řádu dominikánů, pomáhal lidem, založil kláštery v Itálii a Bologni, byl kazatelem, který se snažil šířit víru při svém cestování.¹²⁵ Jeho osobním atributem je řeholní roucho, kříž, kniha, častým atributem je pes, který má v tlamě pochodeň. Jméno Dominik pochází z latiny Dominus canes a značí psi Páně. V legendách se praví, že Dominikova matka ve svém snu přivedla na svět psa, který svět zažehnul pochodní.¹²⁶ Někdy je zobrazován s Pannou Marií, tak jako na reliéfu, kde mu předává růženec. Podle legendy ho Panna Marie pobídla k nové modlitbě, která dostala poté název růženec.¹²⁷

Na poslední straně sloupu je reliéf zavraždění sv. Václava [Obr. 49, 50]. Sv. Václav je patronem Čech a sládků, piva jako symbol Čech. Jakožto patnáctiletý kníže byl

¹²² Remešová (pozn. 114), s. 51.

¹²³ Hallamová (pozn. 113), s. 86.

¹²⁴ Hallamová (pozn. 113), s. 102.

¹²⁵ Attwater (pozn. 115), s. 104.

¹²⁶ Remešová (pozn. 114), s. 19.

¹²⁷ <http://catholica.cz/?id=3605> vyhledáno 18. 3.2016.

vyznavačem křesťanství a jako držitele části půdy přijal německého křesťanského krále Jindřicha I. Saského. Toto spojení se nelíbilo pohanům a k nim se přidal i Václavův bratr Boleslav.¹²⁸ Boleslav nechal Václava společně se svou družinou zavraždit. Vražda se stala po hostině ve Staré Boleslavi, kde byl ubodán mečem u kostela.¹²⁹ Václavovy atributy jsou knížecí čapek, meč, štít, klasy, hrozny, železná košile. Při zavraždění sv. Václava se objevují na reliéfu i symbolické schody, které náleží kostelu, a meč, který drží v ruce jeho vrah.¹³⁰

7.4.3. BOŽÍ MUKA

V okolí Benešova by se měla nacházet celkem čtyři boží muka. První pilířková se objevují na hřbitově [Obr. 97], jsou ale ve špatném stavu, jelikož chybí hlavice, na sloupku je vyobrazen letopočet 1694 a monogram „MK“. Druhá sloupková boží muka jsou viděna na začátku obce Benešov nad Černou směrem od města Kaplice [Obr. 96]. Tato boží muka mají podobu toskánského sloupu a jsou stejně jako první ve špatném stavu. Na sloupku je umístěna svrchní deska a na ní jenom stříška. Bohužel není uvedena žádná datace, kdy byla postavena.

Třetí pilířková boží muka se vyskytují na cestě směrem na Kuří [Obr. 98], u těchto božích muk schází z částí zadní stěna. Čtvrtá boží muka se měla nacházet vedle silnice cestou na Klení, v literatuře se uvádí, že by měla být ve formě pilířků, měla být poškozena a zbýt pouze torzo bez hlavice, která se v 60. letech 20. století ještě objevovala, nicméně po mém pátrání jsem tato boží muka nenašla.^{131 132}

¹²⁸ Hallamová (*pozn. 113*), s. 76.

¹²⁹ <http://catholica.cz/index.php?id=4696> vyhledáno 18. 3.2016

¹³⁰ Remešová (*pozn. 114*), s. 54.

¹³¹ Kolektiv autorů (*pozn. 74*), s. 536.

¹³² Cechner (*pozn. 4*), s. 32.

7.4.4. KAŠNY

V Benešově nad Černou se nacházejí celkem 3 kašny. Kašna ve středu náměstí spadá do historické části vodárenské struktury, která se budovala v 17. století. Voda se zachycovala v nádrži na kopci nad Benešovem a postupně se vedla až k náměstí, kde se zřídily tři kašny. Voda tekla kašnami celoročně, v zimě byly opatřeny dřevěným poklopem.

Celý vodní systém se však zaměnil za vodovodní potrubí. Ztrátu soustavy způsobila válka a po válce se o kašny již nikdo nestaral. Ve struktuře kašny byl zachycen občasný laický zásah a snaha o opravu.

Kašna uprostřed náměstí [Obr. 99, 100] měří 5 x 5 metrů a její hloubka činí 1,8 metru. Během restaurování se zjistilo, že předchozí dno bylo ze žulových ploten, ale laicky bylo zakryto vrstvami betonu a asfaltovou izolací, kovové části byly zrezlé a kámen byl velmi poškozen. Proměna kašny je zřejmá z fotografií, kdy před samotným restaurováním měla dřík s plechovým chrličem ve tvaru květu. Po restaurování byl na dřík umístěn artyčok.¹³³

Kašna, která se nachází u základní školy [Obr. 102], neobsahuje žádný dřík, pouze v kameni je vyrytý letopočet 1889, rok, kdy byla kašna postavena na dané místo.

Třetí kašna má své místo naproti kostelu [Obr. 101], uprostřed je umístěn dřík s pohárem a vyrytými iniciálami A C. Bohužel nedohledala jsem, jaký význam iniciály mají. Na kašně není ani vyznačen letopočet jejího postavení. Domnívám se, vlivem kašny u školy, že se pohybuje taktéž kolem poloviny 19. století, poněvadž kašny na sebe svou výstavbou navazovaly. Za nejstarší z nich se může považovat kašna uprostřed náměstí, díky již zmiňované výstavbě vodárenského systému.

Podle písemných zmínek o kašnách v Benešově nad Černou byla restaurována pouze jedna uprostřed náměstí, neboť na dvě zbylé již nebyly finanční prostředky obce.

¹³³ Tlášek, Krmínský, *Restaurátorská zpráva, Restaurování kašny v Benešově nad Černou a obnova jejího vodního režimu*, České Budějovice 2003.

8. ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala zejména celkovou historií Benešova nad Černou, od samotného založení Benešem z Michalovic, kdy obec vznikla v okolí tvrze, která v současné době již neexistuje, místo bývalého umístění tvrze neslo název „Na Zámku“. Prosperujícím faktem byla poloha umístění obce, kudy se dříve dovážely suroviny. Začátkem 14. století ale hrozilo obci úplné zatracení, neboť byla napadena dvěma vojsky, zpočátku Vilémem z Ladštejna, poté Janem Lucemburským. Jelikož obec leží kousek od rakouských hranic, ještě se nestačila vzpamatovat z vpádu vojsk a znovu musela čelit neshodám, tentokrát s rakouskými šlechtici. V době vládnutí Jana z Velešína se obci dařilo poměrně lépe díky udělení městských práv, zasloužil se o vystavění dvou oltářů ve farním kostele, do obce se tak dostaly prvky vrcholné gotiky. Na konci 14. století se vlády ujal Oldřich z Rožmberka, který přiznal mílové právo. V husitských dobách byla obec znovu napadena vojskem při tažení a v té době přišla o spoustu dokumentů a spisů, které by mohly být klíčové pro pozdější historickou analýzu. V polovině 16. století byl Benešov pod záštitou Petra Voka z Rožmberka, který se zasloužil o vystavění špitálu a přiznal právo pro les Traberg. Pro rozvoj Benešova nad Černou se zasloužil i Jakub krčín z Jelčan, který založil pivovar a mlýn. Když Rožmberkové vymřeli, dalším rodem, který se obce ujal, byli Švamberkové. Jan Jiří přiznal právo jarmarků, trhů a potvrdil práv vařiti pivo. Nicméně opět se obec potýkala s vpádem vojsk a téměř byla vypleněna. Po skončení bitvy na Bílé hoře a zkonfiskování majetků, patřila obec Buquoyům. Za Karla Bonaventury bylo právo vařiti pivo od Švamberků odňato, jelikož Buquoyové požadovali vyšší daň a obyvatelé se bránili placení. Za jejich vlády se dělo několik sporů mezi vrchností a obcí, které musel řešit císař Karel VI. Holanďan Adrian Batista založil železářskou dílnu, kterou si poté v 18. století přivlastnil a přejmenoval hrabě Buquoy a v okolí založil mlýny a hamry. Hraběnka Marie Magdalena Buquoy se zasloužila o vzdělání a držení školní docházky. Městská práva poté potvrzoval pouze panovník a koncem 19. století za císaře Františka Josefa I. dostala obec název Německý Benešov.

Předmětem mé bakalářské práce byla kompletní analýza historie za vlády rodů a mou otázkou bylo, za kterého rodu se obci nejlépe dařilo. Podle poznatků a informací, které jsem

posbírala, bych zřejmě nedokázala sdělit konkrétně, který rod se zasloužil o největší rozkvět. Jelikož každý rod obci přinesl něco zásadního, aby mohla vůbec existovat. Nicméně podle mě větší zásluha patří samotnému zakladateli Beneši z Michalovic, neboť díky němu se v dalších historických meznících obec vyvíjela. Obec si během staletí prošla za vlády každého rodu určitým pádem díky válkám, ale vždy se zásluhou určitého rodu se dokázala znovu postavit a vzkvétat. Vlivem panování různých osob vzniklo i spousta budov, které jsem do bakalářské práce zakomponovala a věnovala se jim podrobně, protože budovy udávaly směr rozkvětu obce a její smysl.

Dle vlastního uvážení konstatuji, že za poslední století si objekt čp. 125 prošel mnoha rekonstrukcemi. Především z toho důvodu, že se jedná o jednu z nejvýznamnějších budov v obci díky svému dochovanému goticko-renesančnímu rozdělení přízemí a podzemního podlaží, kde se nachází hodnotný celek vůbec. Zároveň prostor prvního patra byl rovněž zrekonstruován do nynější podoby a budova mohla být využívána ke komerčním, společenským a dalším potřebám. Nachází se zde totiž informační centrum, obecní knihovna, ordinace obvodního lékaře. Jako velké plus označuji to, že i po rekonstrukcích je zachována původní výzdoba kleneb a zdí interiéru.

Při analýze vnitřního prostoru domu čp. 125 mě zaujaly motivy výzdob klenby v přízemí a v prvním patře. Bohužel není nikde doloženo, kdo se na výzdobě podílel, je tudíž složité ikonograficky a formálně interpretovat motivy. Podle výzkumu se jedná o florální motivy spojené s ornamentikou, ale jejich bližší charakter již není znám. Jsou odkryté pouze určité části těchto motivů, tudíž mohu vytvářet jen hypotézy, čeho mohly být součástí. Klíčem pro podrobnou analýzu by bylo odkrytí celkové zdi. Proto bych do budoucna navrhovala odkrytí a zrestaurování všech zdí v budově, aby byl zachován její historický charakter.

Při zkoumání kostela jsem narazila na dezolátní stav kazatelny, která se v tomto stavu vyskytuje schována nad schody. Aby byl zachován původní mobiliář kostela, navrhuji restaurovat kazatelnu a umístit ji zpět na místo, které jí náleželo, rozhodně účinněji splní svou funkci v kostele, než v jakém stavu je doteď uložena.

Budova radnice je v současné době význačná pouze svým průčelím, na němž jsou znázorněny fresky, oceňuji restaurování a zachování výzdoby fasády jako plus pro přetrvání historického kontextu. Dalším takovým plusem je žulový vstupní portál, nicméně historickou funkci by splňoval i druhý, který je již zazděn a jsou vidět pouze jeho fragmenty vyznačené ve fasádě. Prostory radnice jsou všechny kompletně zrenovované, tudíž jedinou dobovou informací, či historickou analýzou lze vyčíst pouze kleneb, které jsou patrné ve vstupní hale radnice. Celkový stav budovy hodnotím spíše negativně, neboť lze historický status vyčíst výhradně z průčelí, nikoliv z interiéru, který je celý novodobý.

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

9.1. Literatura

Jan Pařez, Znaková výzdoba radnice v Benešově nad Černou, Výběr, časopis pro historii a vlastivědu Jižních Čech ročník 37, 2000

Kateřina Slavíková, Program regenerace městské památkové zóny, Český Krumlov 1995

Emanuel Drobil, Německý Benešov, stručný přehled dějin obce, kostela a školy, České Budějovice 1938

Josef Kalousek, Archiv Český staré písemné památky české i moravské, díl XXIX, Praha 1913

Josef Kalousek, Archiv Český staré písemné památky české i moravské, díl XXI, Praha 1903

Mgr. Hynek Látal, Ph.D., Pozdně gotické kostely v jižních Čechách 1480 – 1520, *Umění LII*, 2004

Jaromír Čelakovský, Sbírká pramenů práva městského království českého, díl II., Praha 1895

Petr Hrubý, Civitas Benessow prope metas australes, Archeologický výzkum v domě čp. 125 v Benešově nad Černou

- David Mičan, Vladimír Musil, Benešov nad Černou, nám. Gen. Svobody – kostel sv. Jakuba Většího, sondážní průzkum průčelí, České Budějovice 1995–1996
- Jiří Čech, Zpráva o restaurování tří nástěnných obrazů na fasádě Obecního úřadu v Benešově nad Černou, okres Český Krumlov, Praha 2002
- F. Kašička, L. Lancinger, N. Procházková, Benešov nad Černou, okres Český Krumlov, dům čp. 125, Stavebně historický průzkum a architektonické vyhodnocení objektu, Praha 1995
- Jan Korecký, Restaurování Svatojánského sloupu z Obce Benešov nad Černou, I. etapa – rok 2010, restaurování soch sv. Floriána a sv. Rocha, Prachatice 2010
- Jan Korecký, Restaurování sloupu sv. Jana Nepomuckého v Benešově nad Černou II. Etapa – 1990
- Lukáš Hosnedl, Restaurování svatojánského sloupu z Obce Benešov nad Černou III. Etapa, Restaurování středové architektury – spodní postament, trojboký sloup s reliéfy, dekorativní hlavice, Zliv 2012
- Tlášek, Krnínský, Restaurátorská zpráva, Restaurování kašny v Benešově nad Černou a obnova jejího vodního režimu, České Budějovice 2003
- Roman Lavička, Pozdně gotické kostely na rožmberském panství, Národní památkový ústav, Praha 2013
- Anton Cechner, Topographie der Historischen und Kunst – Denkmale der politische Bezirk Kaplitz, Prag 1929
- Jaroslav Kocourek, Jižní Čechy, obrazový vlastivědný průvodce, Praha 2004
- Emanuel Poche a kolektiv autorů, Umělecké památky Čech A-J, Svazek první, Praha 1977
- Božena Malá, Kronika MNV Benešov nad Černou 1984
- Jiří Čarek, Městské znaky v českých zemích, Praha 1985
- Petr David, Vladimír Soukup, Velká turistická encyklopedie, Jihočeský kraj, Praha 2008
- Jiří Cukr, Novohradské hory, průvodce zajímavými místy po obou stranách hranice, České Budějovice 2009
- Roman Podhola, Výlety za zajímavostmi Českokrumlovsko, Český Krumlov 2003

Kolektiv autorů, Novohradské hory a Novohradské podhůří, Praha 2006

Jan Royt, Kristus v křesťanské ikonografii, Kašperské hory 2010

Josef Volák, Život Ježíše Krista, Most 1990

Anna Kateřina Emmerichová, Hořké umučení Pána našeho Ježíše Krista, 1993

Josef František Jaroslav Schaller, Topographie des Königreichs Böhmen, XIII, Praha 1789

Johann Gottfried Sommer, Das Königreich Böhmen IX, Praha 1841

Elizabeth Hallamová, Světci, Kdo jsou a jak vám pomáhají, Praha 1996

Věra Remešová, Ikonografie a atributy svatých, Praha 1991

Donald Attwater, Slovník svatých, Praha 1993

José Pijoan , Dějiny umění, Praha 1984

Alberta Chateleta, Bernarda Philippa Grosliera, Světové dějiny umění, Praha 2004

Koudelka Vladimír, Meditace. Postoje sv. Dominika při modlitbě, Praha 1996

Roman Podhola, Výlety za zajímavostmi Českokrumlovska, Český Krumlov 2003.

Lukáš Martinka, Kresby historické architektury z dubna 2015, Praha 2015

Stanislav Kroupa, Hory pout zbavené, České Budějovice 2006

Petr Mašek, Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, Díl I, A-M, Praha 2008

Ottův slovník naučný, Díl 13, Praha 1890

August Sedláček, Místopisný slovník historický Království českého, Praha 1895

9.2. Internetové zdroje

<http://catholica.cz/index.php?id=4696> vyhledáno dne 18. 3. 2016

<http://catholica.cz/?id=3605> vyhledáno dne 18. 3. 2016

<http://www.trebonsko.cz/borovany-nove-hrady-benesov-n-cernou-kleni-trhove-sviny-borovany> vyhledáno dne 25. 11. 2015

http://www.ckrumlov.info/docs/cz/region_histor_avbene.xml vyhledáno dne 25. 11. 2015

www.ohradech.eu/prehled_erbu.html vyhledáno dne 25. 11. 2015

<http://catholica.cz/?id=810> vyhledáno dne 15. 3. 2016

<http://147.231.53.91/src/?s=v&cat=10&bookid=231> vyhledáno dne 02. 02. 2016

<http://www.pivovary.info/historie/b/b.htm> vyhledáno dne 13. 4. 2016

<http://www.benesovnc.cz/index.php?id=&site=pamatky> vyhledáno dne 13. 4. 2016

10. SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

1) Plán Benešova z roku 1950 [www.archivnimapy.cuzk.cz vyhledáno 2.4.2016]

2) Mapa z roku 1845 [www.archivnimapy.cuzk.cz vyhledáno 2.4.2016]

3) Půdorys sklepů vlevo, přízemí uprostřed, 1. patro vpravo domu čp. 125 (převzato z F. Kašička, L. Lancinger, N. Procházková, Benešov nad Černou, okres Český Krumlov, dům čp. 125, Stavebně historický průzkum a architektonické vyhodnocení objektu, Praha 1995., foto půdorysu 1. patra převzato z F. Kašička, N. Procházková, Benešov nad Černou, okres Český Krumlov, dům čp. 125, Dodatek ke stavebně historickému průzkumu, po zpřístupnění 1. patra, Praha 1997.)

4) Středověký půdorys domu čp. 125 s nalezenými pecemi

[<http://www.benesovnc.cz/index.php?id=&site=pamatky> vyhledáno dne 13. 4. 2016]

5) Městský znak [<http://www.benesovnc.cz/index.php?id=&site=historie> vyhledáno dne 2.2.2019]

6) Půdorys kostela (převzato z Anton Cechner, Topographie der Historischen und Kunst – Denkmale der politische Bezirk Kaplitz, Prag 1929)

7) Dům čp. 125, vstupní portál v přízemí

8) Dům čp. 125, freska nad dveřmi v přízemí

- 9) Dům čp. 125, sklípková klenba v přízemí
- 10) Dům čp. 125, klenba s florálními motivy v přízemí
- 11) Dům čp. 125, detail klenby
- 12) Dům čp. 125, detail klenby
- 13) Dům čp. 125, detail klenby
- 14) Dům čp. 125, pohled na klenbu
- 15) Dům čp. 125, florální motiv v klenbě
- 16) Dům čp. 125, odkrytá část zdiva v přízemí
- 17) Dům čp. 125, odkrytá část zdiva na schodech do 1. patra
- 18) Dům čp. 125, detail nad schody do prvního patra
- 19) Dům čp. 125, klenba v prvním patře u čekáren
- 20) Dům čp. 125, detail klenby v 1. patře
- 21) Dům čp. 125, detail klenby
- 22) Dům čp. 125, vstupní portál z náměstí
- 23) Dům čp. 125, průčelí
- 24) Celkový pohled na radnici
- 25) Detail švamberského erbu na průčelí radnice
- 26) Detail buquoyského erbu na průčelí radnice
- 27) Detail slunečních hodin na průčelí radnice
- 28) Vstupní portál radnice
- 29) Detail nápisu nad portálem radnice

- 30) Detail portálu radnice ostění s růžicí
- 31) Portál radnice,detail monogramu J W
- 32) Portál radnice,detail monogramu G W
- 33) Radnice, druhý vstupní portál zazděný
- 34) Klenby ve vstupní hale radnice
- 35) Bývalá ledárna pivovaru
- 36) Svatojánský sloup na náměstí
- 37) Socha sv. Rocha na svatojánském sloupu
- 38) Reliéf sv. Leonarda
- 39) Detail vrchní části reliéfu sv. Leonarda
- 40) Nápis pod reliéfem sv. Leonarda s chronostinem 1719
- 41) Detail vrchní části reliéfu sv. Leonarda s nápisem sv. Vitalis
- 42) Socha sv. Šebestiána na svatojánském sloupu
- 43) Sv. Dominik s Pannou Marií, reliéf na sloupu
- 44) Vrchní část reliéfu sv. Dominika s Pannou Marií
- 45) Nápis pod reliéfem sv. Dominika s Pannou Marií
- 46) Vrchní část sloupu nad reliéfem sv. Dominika s Pannou Marií
- 47) Sv. Jan Nepomucký na vrcholu sloupu
- 48) Socha sv. Floriána na svatojánském sloupu
- 49) Reliéf s výjevem zavraždění sv. Václava
- 50) Detail reliéfu zavraždění sv. Václava

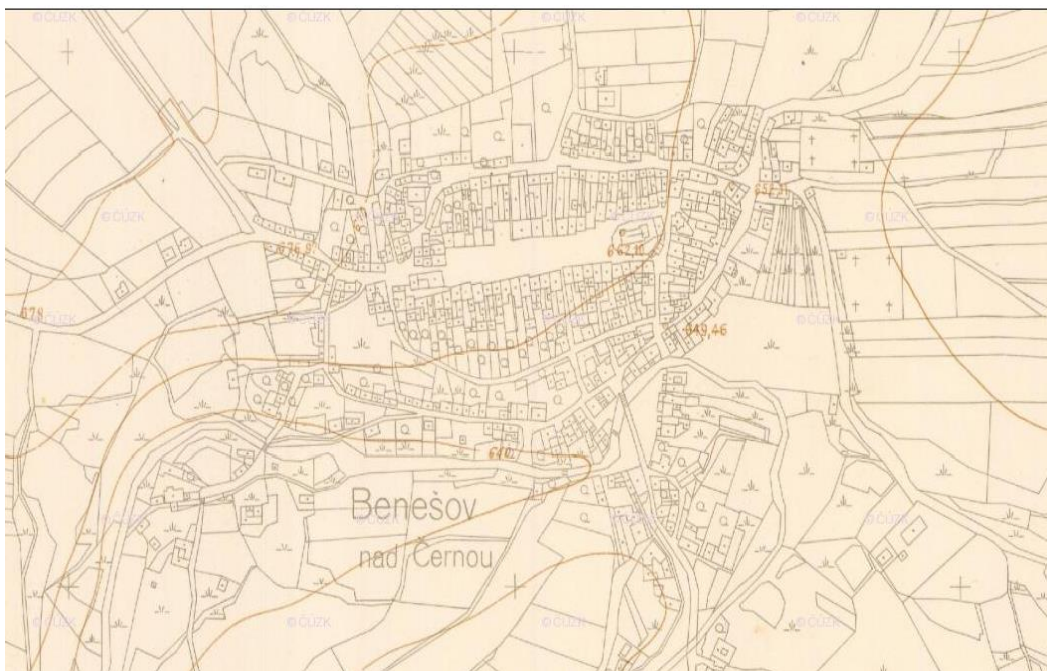
- 51) Nápis pod reliéfem zavraždění sv. Václava s chronostinem 1726
- 52) Vrchní část sloupu s reliéfem zavraždění sv. Václava
- 53) Kostel. Sv. Jakuba Většího
- 54) Nika se sochou sv. Jana Nepomuckého
- 55) Nika se sochou Panny Marie
- 56) Freska Krista na fasádě kostela
- 57) Závěr kostela
- 58) Závěr kostela ze severní strany
- 59) Průhled do hlavní lodi kostela
- 60) Kaple Panny Marie
- 61) Klenba v kapli Panny Marie
- 62) Socha Krista před schody na kruchtě s varhanami
- 63) Socha Panny Marie u kaple Panny Marie
- 64) Socha Madony s Jezulátkem
- 65) Pieta v kapli Panny Marie
- 66) Pohled od oltáře k předsíni
- 67) Oltář na jižní straně
- 68) Oltář na severní straně
- 69) Hlavní oltář
- 70) Pohled od oltáře k předsíni
- 71) Zdobení stropu nad hlavním oltářem zleva

- 72) Zdobení stropu nad hlavním hlavním oltářem zprava
- 73) Kamenná křtitelnice
- 74) Obraz č. 1
- 75) Obraz č. 2
- 76) Obraz č. 3
- 77) Obraz č. 4
- 78) Obraz č. 5
- 79) Obraz č. 6
- 80) Obraz č. 7
- 81) Obraz č. 8
- 82) Obraz č. 9
- 83) Obraz č. 10
- 84) Obraz č. 11
- 85) Obraz č. 12
- 86) Obraz č. 13
- 87) Obraz č. 14
- 88) Pohled na hlavní loď
- 89) Zničená kazatelna se sochami andělíčků
- 90) Oltář v kapli Panny Marie, na levé straně kamenná deska
- 91) Kamenná deska v kapli Panny Marie
- 92) Spodní strana desky

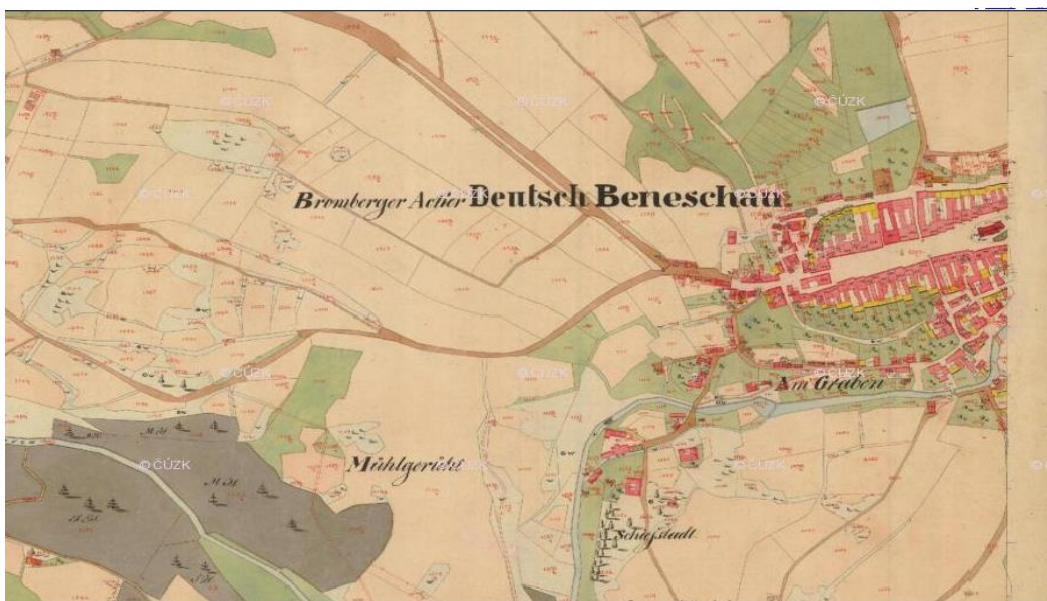
- 93) Detail kamenné desky
- 94) Kamenná deska
- 95) Detail monogramu
- 96) Boží muka při vjezdu do Benešova
- 97) Boží muka u hřbitova
- 98) Boží muka při cestě na Kuří
- 99) Kašna na náměstí naproti domu čp. 125
- 100) Detail kašny naproti radnici
- 101) Kašna naproti kostelu
- 102) Kašna u školy
- 103) Třebíčko, pila Gabriela
- 104) Třebíčko, pila Gabriela

Autorem fotografií je Zuzana Černochová pokud není uvedeno jinak.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

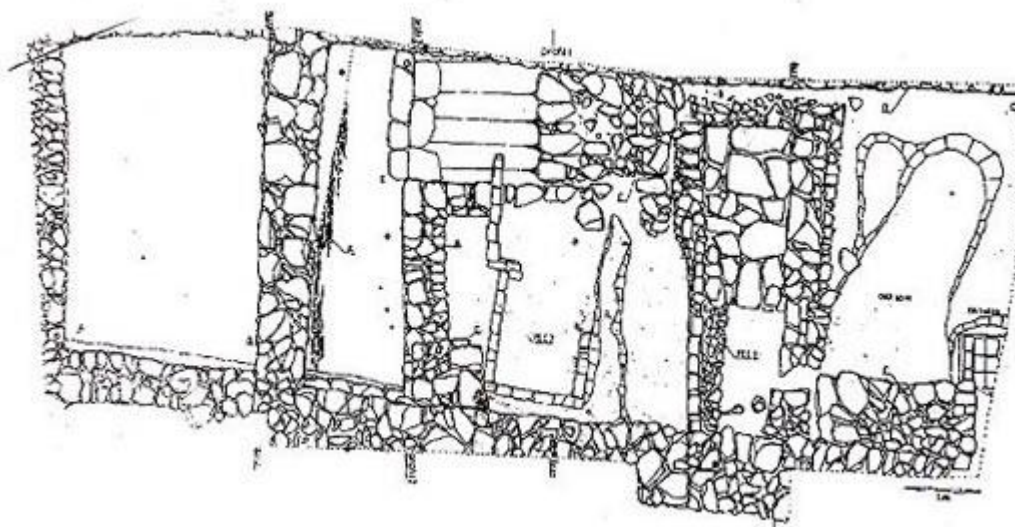
1) Plán Benešova z roku 1950 [www.archivnimapy.cuzk.cz vyhledáno 2.4.2016]

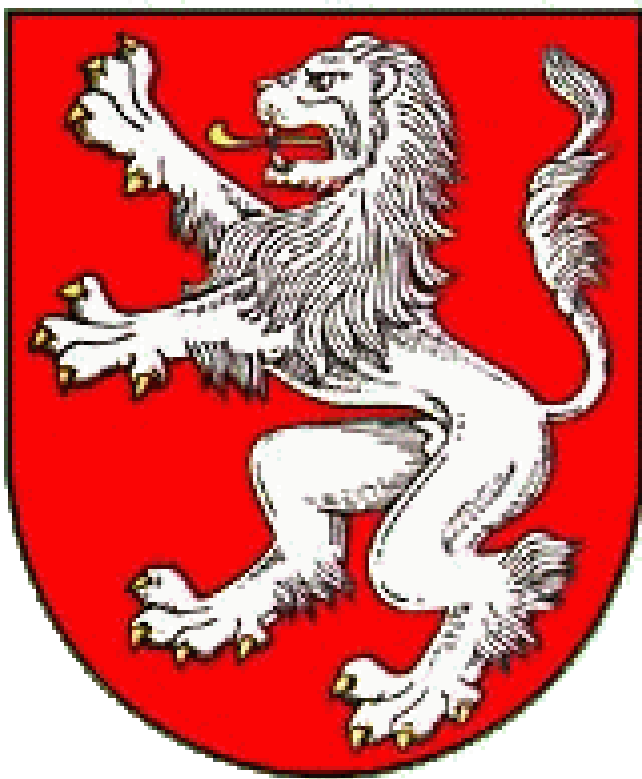
2) Mapa z roku 1845 [www.archivnimapy.cuzk.cz vyhledáno 2. 4. 2016]

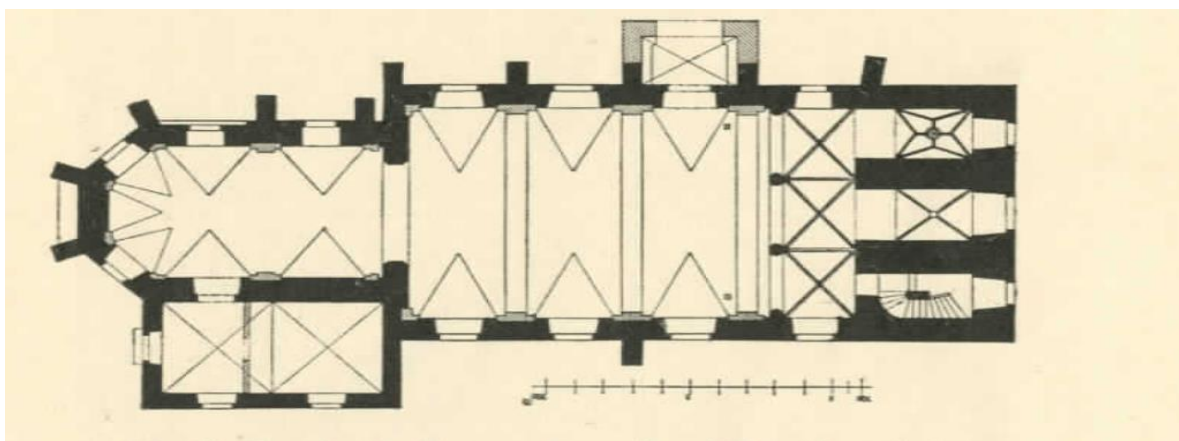
3) Půdorys sklepů vlevo, přízemí uprostřed, 1. patro vpravo domu čp. 125 (převzato z F. Kašička, L. Lancinger, N. Procházková, Benešov nad Černou, okres Český Krumlov, dům čp. 125, Stavebně historický průzkum a architektonické vyhodnocení objektu, Praha 1995., foto půdorysu 1. patra převzato z F. Kašička, N. Procházková, Benešov nad Černou, okres Český Krumlov, dům čp. 125, Dodatek ke stavebně historickému průzkumu, po zpřístupnění 1. patra, Praha 1997.)

4) Středověký půdorys domu čp. 125 s nalezenými pecemi
[\http://www.benesovnc.cz/index.php?id=&site=pamatky vyhledáno dne 13. 4. 2016]

5) Městský znak [<http://www.benesovnc.cz/index.php?id=&site=historie> vyhledáno dne 2.2.2016]

6) Půdorys kostela (převzato z Anton Cechner, Topographie der Historischen und Kunst – Denkmale der politische Bezirk Kaplitz, Prag 1929)

7) Dům čp. 125, vstupní portál v přízemí

8) Dům čp. 125, freska nad dveřmi v přízemí

9) Dům čp. 125, sklípková klenba v přízemí

10) Dům čp. 125, klenba s florálními motivy v přízemí

11) Dům čp. 125, detail klenby

12) Dům čp. 125, detail klenby

13) Dům čp. 125, detail klenby

14) Dům čp. 125, pohled na klenbu

15) Dům čp. 125, florální motiv v klenbě

16) Dům čp. 125, odkrytá část zdiva v přízemí

17) Dům čp. 125, odkrytá část zdiva na schodech do 1. patra

18) Dům čp 125, detail nad schody do prvního patra

19) Dům čp. 125, klenba v prvním patře u čekáren

20) Dům čp. 125, detail klenby v 1. patře

21) Dům čp. 125, detail klenby

22) Dům čp. 125, vstupní portál z náměstí

23) Dům čp. 125, průčelí

24) Celkový pohled na radnici

25) Detail švamberského erbu na průčelí radnice

26) Detail buquoyského erbu na průčelí radnice

27) Detail slunečních hodin na průčelí radnice

28) Vstupní portál radnice

29) Detail nápisu nad portálu radnice

30) Detail portálu radnice, ostění s růžicí

31) Portál radnice, detail monogramu J W

32) Portál radnice, detail monogramu G W

33) Radnice, druhý vstupní portál zazděný

34) Klenby ve vstupní hale radnice

35) Bývalá ledárna pivovaru

36) Svatojánský sloup na náměstí

37) Socha sv. Rocha na svatojánském sloupu

38) Reliéf sv. Leonarda

39) Detail vrchní části reliéfu sv. Leonarda

40) Nápis pod reliéfem sv. Leonarda s chronostinem 1719

41) Detail vrchní části reliéfu sv. Leonarda s nápisem sv. Vitalis

42) Socha sv. Šebestiána na svatojánském sloupu

43) Sv. Dominik s Pannou Marií, reliéf na sloupu

44) Vrchní část reliéfu sv. Dominika s Pannou Marií

45) Nápis pod reliéfem sv. Dominika s Pannou Marií s chronostinem 1726

46) Vrchní část sloupu nad reliéfem sv. Dominika s Pannou Marií

47) Sv. Jan Nepomucký na vrcholu sloupu

48) Socha sv. Floriána na svatojánském sloupu

49) Reliéf s výjevem zavraždění sv. Václava

50) Detail reliéfu zavraždění sv. Václava

51) Nápis pod reliéfem zavraždění sv. Václava s chronostinem 1726

52) Vrchní část sloupu s reliéfem zavraždění sv. Václava

53) Kostel Sv. Jakuba Většího

54) Nika se sochou sv. Jana Nepomuckého

55) Nika se sochou Panny Marie

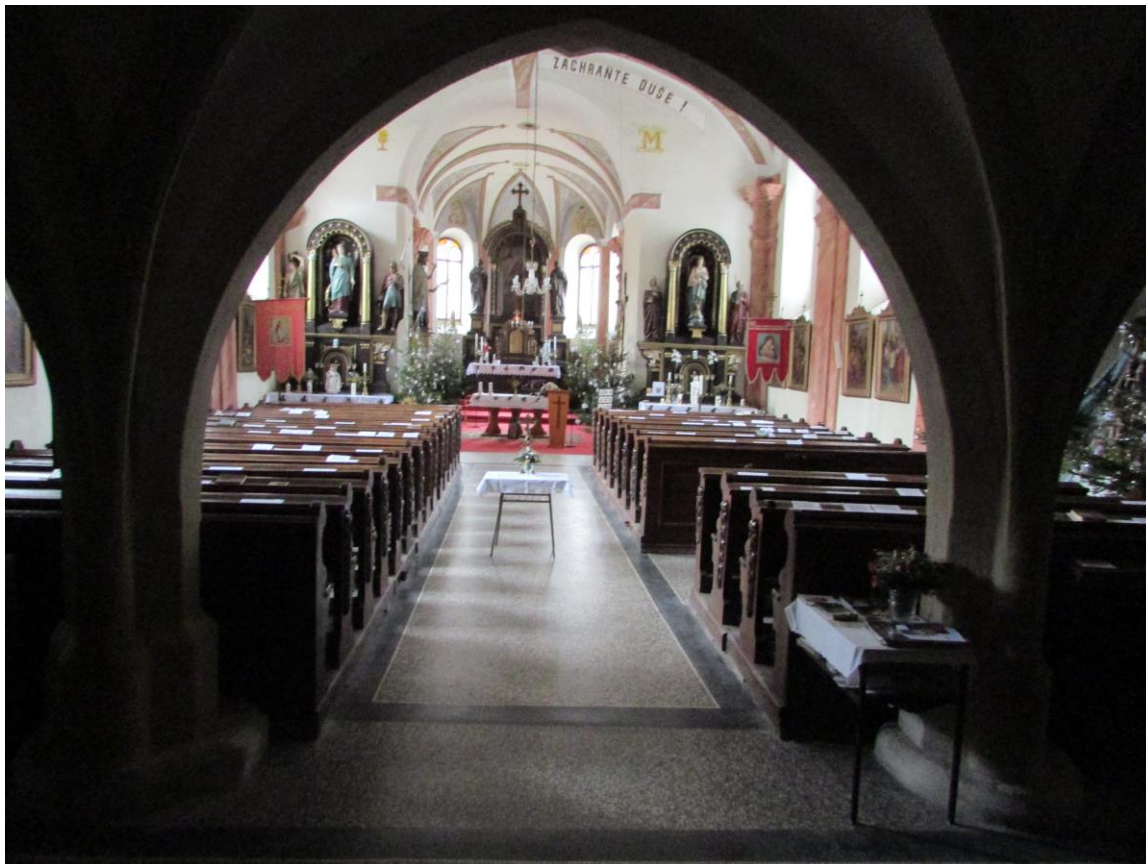
56) Freska Krista na fasádě kostela

57) Závěr kostela

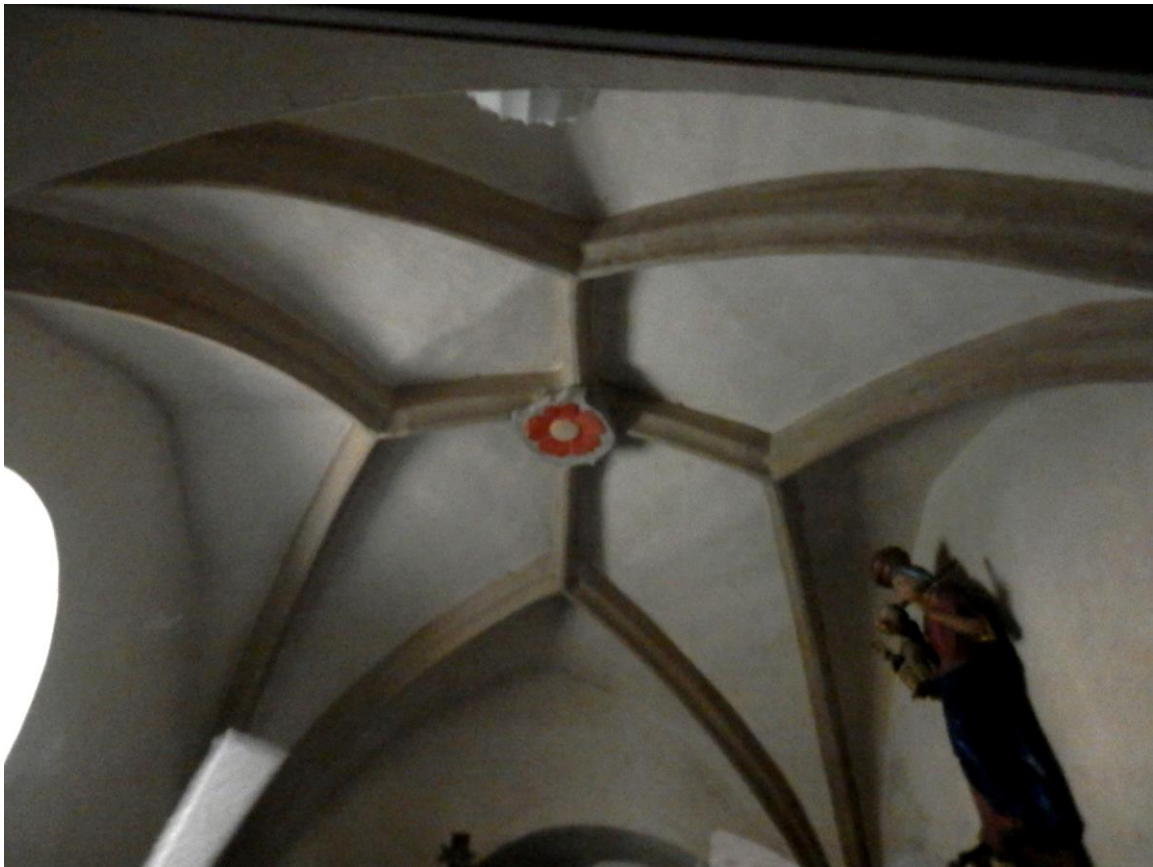
58) Závěr kostela ze severní strany

59) Průhled do hlavní lodi kostela

60) Kaple Panny Marie

61) Klenba v kapli Panny Marie

62) Socha Krista před schody na kruchtu s varhanami

63) Socha Panny Marie u kaple Panny Marie

64) Socha Madony s Jezulátkem

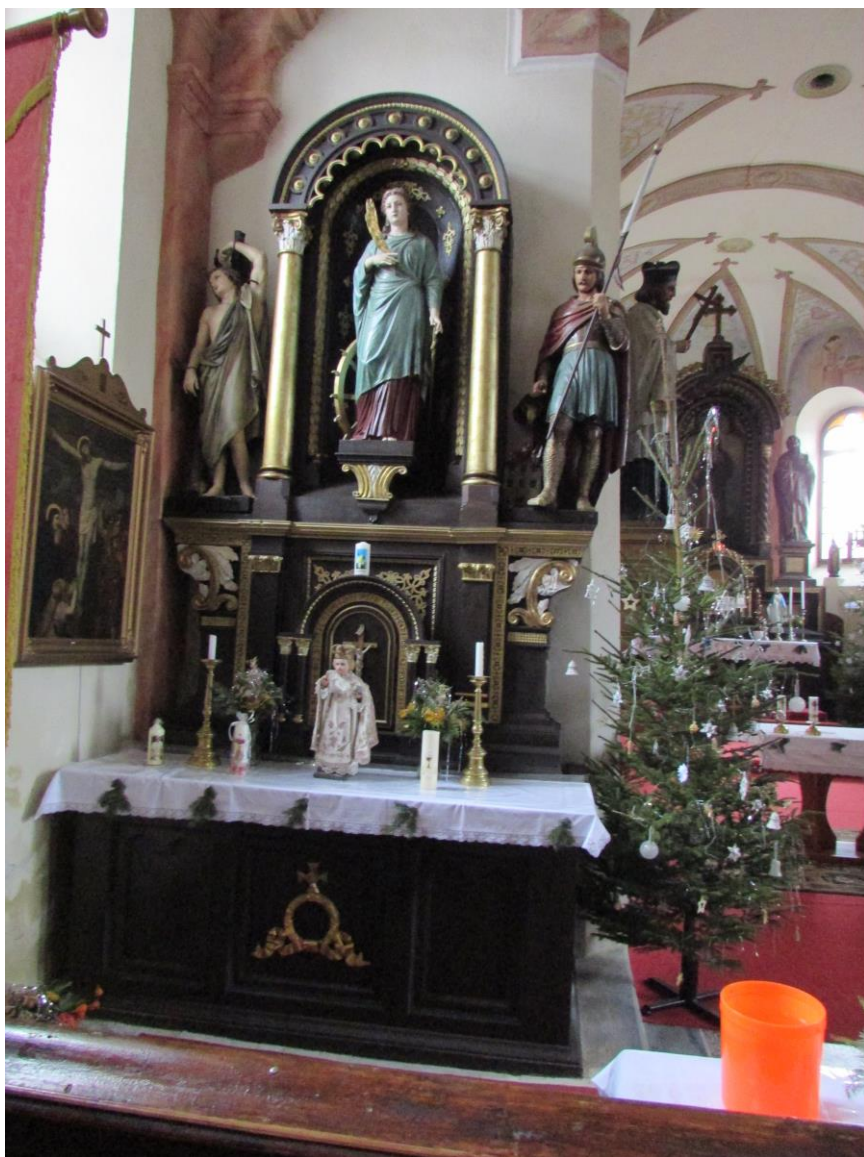
65) Pieta v kapli Panny Marie

66) Pohled od oltáře k předsíni

67) Oltář na jižní straně

68) Oltář na severní straně

69) Hlavní oltář

70) Pohled od oltáře k předsíni

71) Zdobení stropu nad hlavním oltářem zleva

72) Zdobení stropu nad hlavním hlavním oltářem zprava

73) Kamenná křtitelnice

74) Obraz č. 1

75) Obraz č. 2

76) Obraz č. 3

77) Obraz č. 4

78) Obraz č. 5

79) Obraz č. 6

80) Obraz č. 7

81) Obraz č. 8

82) Obraz č. 9

83) Obraz č. 10

84) Obraz č. 11

85) Obraz č. 12

86) Obraz č. 13

87) Obraz č. 14

88) Pohled na hlavní loď

89) Zničená kazatelna se sochami andělíčků

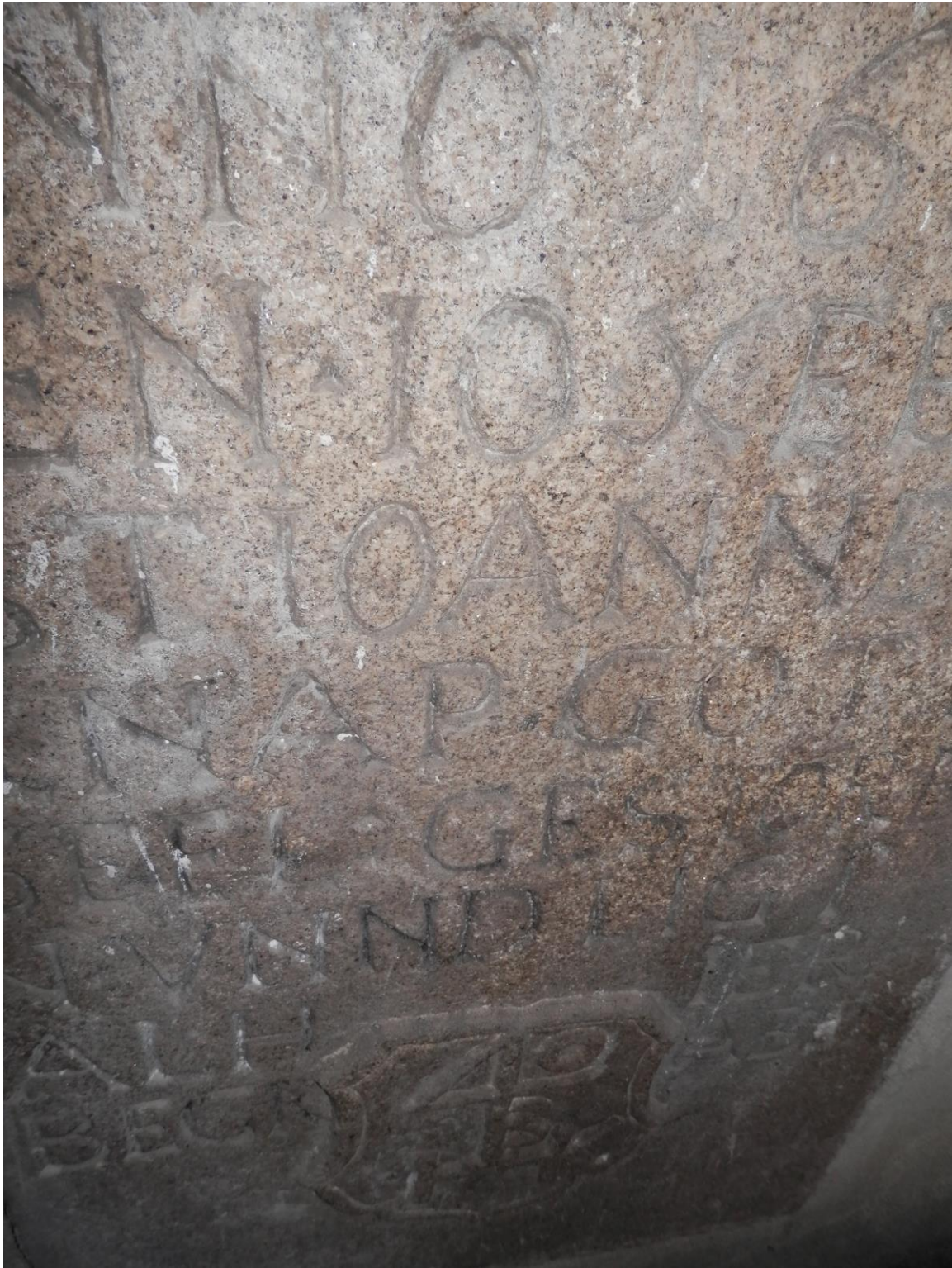
90) Oltář v kapli Panny Marie, na levé straně kamenná deska

91) Kamenná deska v kapli Panny Marie

92) Spodní strana desky

93) Detail kamenné desky

95) Detail monogramu

96) Boží muka při vjezdu do Benešova

97) Boží muka u hřbitova

98) Boží muka při cestě na Kuří

99) Kašna na náměstí naproti domu čp. 125

100) Detail kašny naproti radnici

101) Kašna naproti kostelu

102) Kašna u školy

103) Třebíčko, pila Gabriela

104) Třebíčko, pila Gabriela